

Hakarps Krönika

1964

Hakarps Hembygdsgråd

Krönika 1964

Interiör av Klinten.

Teckning av Evert Helguson.

Klinten från väster.

Teckning av Evert Helgason.

I N N E H Å L L:

	Sid.
Förord	5
Årsberättelse	6
Anteckningar ur församlingsböckerna	9
Hakarps kommuns förvaltning år 1964 av Rune Wixe	14
Klinten i Hakarps Hembygdsgårds ägo av Rune Gustafsson	17
Huskvarna Egnahemsförening av David Svensson	22
Fyra biskopsbesök i Hakarps församling av Harald Möllerström	38
Inför polisväsendets förstatligande av Anders Snöberg	52
Gamla böcker berättar av Gottfrid Granemyr	61
Betaniaförsamlingen och dess verksamhet av Yngve Johansson	66
Hänt i Hakarp för 100 år sedan	69
Hänt i Hakarp under 1964	71

Redaktionskommitté har varit:

*Ivar Meurling, Rune Gustafsson, Carl-Eric Blomdahl,
Eskil Lago och Gottfrid Granemyr.*

*Teckningen på titelsidan är gjord av Evert Helgason
och visar ån och stenbron vid översta fallet.*

FÖRORD

Årets Krönika innehåller, förutom årligen återkommande redogörelser, en historik över Huskvarna Egnahemsförening, som på grund av andra förutsättningar vid egnahemsbygge, beslutat att avsluta sin verksamhet. Föreningens historia är utforskad och beskriven av f. brukstjänstemannen David Svensson och torde ha sitt intresse för flertalet hakarpsbor då föreningens verksamhet till stor del förekom inom Hakarps nuvarande gränser.

Sedan gammalt har det ålegat kommunerna att svara för ordnings- och polisväsendet. Detta gäller även Hakarp där sexmän, fjärdingsmän eller poliser, övervakat lagarnas efterlevnad. Från den 1/1 1965 är hela polisväsendet förstatligt och Hakarp har från denna tid ej någon egen ordningsman. Siste polismannen, Anders Snöberg, ger en historisk återblick över polisväsendets tillkomst och utveckling.

Under året har biskopsvisitation förekommit i Hakarps pastorat. Om denna och om tre tidigare visitationer, som är omtalade i gamla visitationsprotokoll, skriver kyrkoherde Harald Möllerström, och med statistiska tabeller och gamla böcker som källor, lämnar oss Gottfrid Granemyr uppgifter om tillståndet i vår socken på 1700-talet och framåt.

Så överlämnas åter en liten bok, den artonde, till föreningens medlemmar och övriga läsare. Till våra medarbetare vill vi uttala ett varmt tack för god hjälp, det enda författarhonorar som förekommer i Hakarps Krönika.

REDAKTIONEN

Årsberättelse för 1964

Föreningens styrelse har under året varit: Rune Gustafsson ordf., Ivar Meurling v. ordf., Carl-Eric Blomdahl kassör, Eskil Lago sekr., Bo Björklund v. sekr., Viveca Castrup, Martin Fagerlund, Gustav Svensson, Gottfrid Granemyr och Ingvar Andersson.

Styrelsesuppleanter har varit Ragnar Karlsmo, Sten Gustavsson och Sven Erik Brusback.

Revisorer har varit Bror Thunberg och Vidar Dahlstedt med Rune Wixe som suppleant.

Styrelsen har under året haft fyra protokollförda sammanträden och föreningen ett årsmöte.

Årsmötet hölls den 29/2 i Kommunalsalen och var välbesökt. Kantor Albert Granemo från Svenarum höll en föreläsning om småländsk humor och vidare förekom underhållning och servering.

Till de roteombud som valdes på årsmötet har styrelsen låtit texta personliga fullmakter på pergament som inlagts i skyddande träkapslar. Fullmakterna innehåller roteombudens uppgifter i fem punkter och är avsedda att överlämnas som budkavle till nästa ombud då byte av uppdraget sker.

En hembygdsafton hölls i kommunalsalen den 11 april. En talrik menighet, som bjöds på underhållning av skilda slag hade slutit upp. Ett föredrag med film om en resa i Sydamerika hölls av Bo Björklund. På ett medryckande sätt kunde talaren i ord och bild fånga natur och folkliv på främmande breddgrader.

Under året har Klinten varit föremål för styrelsens särskilda

omtanke. Fastighetskommitterade har gått i spetsen för den grundliga renovering som var nödvändig för att byggnaden ej skulle ta obotlig skada. Bland åtgärder som vidtagits kan nämnas att ett tak av aluminiumplåt placerats under teglet för att för all framtid skydda taket för vattenskador. Utvändigt har stugan rödfärgats och invändigt har murstockar och spisar reparerats och målning och tapetsering skett i båda rummen. Till största delen har arbetet utförts gratis av intresserade medlemmar. Fastighetskommitté har varit: Sten Gustavsson, Gustav Engblom, Gustav Svensson, Lilian Gustafsson, Mary Eliasson, Dagny Andersson och Kerstin Nilsson. Reparationen har hittills kostat i runt tal 2.000: —.

Invigningen av Klinten skedde midsommarafton med stor anslutning av medlemmar och övriga. Vid festligheten dansades kring majstången till tonerna av dragspel och fiol. Till roteombuden överlämnades deras fullmakter vid en ceremoni med trumpetfanfar. Fru Lilly Gustafsson överlämnade, symboliskt, Klintens nycklar till styrelsen, till tecken på att stugan nu är föreningens egendom.

Den 30 juni företogs föreningens sommarresa, som denna gång gick till Visingsö. Ett fyrtiotal medlemmar deltog med buss som färdmedel till Gränna varefter färjan anlätades över till Visingsö. Som ciceron fungerade kyrkoherde Harald Möllerström som är väl förtrogen med öns historia och natur. I strålande sommarväder gick färden med remmalag till Näs slottsruin i söder där kyrkoherde Möllerström talade om slottets historia. På återvägen besöktes Brahekyrkan och en sakkunnig beskrivning lämnades över denna minnesrika kyrka från stormaktstiden.

Styrelsen har vid flera tillfällen diskuterat farhågorna för en vandalisering och förstörelse av naturområden och idyller inom Hakarp under den expansion som sker i kommunens tätorter. Vår förhoppning är att beslutande myndigheter skall ha förståelse för naturvårdande synpunkter vid fortsatt ombyggnad av vägar och planering av nya bostadsområden.

Som ett led i vår strävan att till eftervärlden bevara något av den bebyggelse som försvinner har styrelsen uppdragit åt Ivar Meurling och Bo Björklund att fotografera äldre hus som genom rivning måste ge plats för nya byggnader.

En krönika har utgivits även för 1963. Upplagan har för denna

årg. varit 600 ex. Tack vare roteombudens och andra medlemmars insats har försäljningssiffran ökat med omkring 100 ex. Varje medl. har erhållit boken för årsavgiften 5: —.

Föreningen har representerat vid Hembygdsförbundets årsmöte. Medlemsantalet den 31.12 1964 var 307 st.

Föreningens inkomster och utgifter under 1964:

Inkomster:		Utgifter:	
Årsavgifter	1.695: —	Krönika	2.855: 90
Krönika	940: —	Årsavg. hembygdsförb. ..	25: —
Anslag	500: —	Klinten	559: 42
Räntor	407: 11	Skrivm.porton	63: 40
Gåva från okänd	100: —	Tryckning medlemskort ..	128: —
Övriga inkomster	92: 90	Annonser	54: —
	<u>Kronor 3.735: 01</u>	Utrustning f. roteombud	160: —
		Div. utgifter	<u>110: 93</u>
		<u>Kronor</u>	<u>3.956: 65</u>
Behållning från 1963	<u>10.106: 37</u>	Behållning till 1965	<u>9.884: 73</u>
<u>Summa kronor</u>	<u>13.841: 38</u>	<u>Summa kronor</u>	<u>13.841: 38</u>

Hakarp i februari 1965

Styrelsen

Anteckningar ur församlingsböckerna

Födda år 1964

- 9/1 Thomas Laszlo Biro, Rambergsliden 7
8/1 Elisabeth Marie Andersson, Ö. Hasselbacken 20
21/1 Kerstin Ann Caroline Henriksson, Lexarp
29/1 Anne Kerstin Elisabet Lindgren, Ebbesvägen 8
31/1 Jerry Evert Henrik Eskehed, Mossvägen 5
1/2 Susanne Sonja Karin Ericsson, Mossvägen 3
4/2 Anders Torbjörn Nilsson, Hågnevägen 11
6/2 Reine Inge Erik Wessman, Fagerångsvägen 2
6/2 Mats Åke Einar Bengtsson, Ebbesvägen 6
15/2 Irene Margareta Lasanen, Ebbesvägen 25
18/2 Maud Ingrid Malin Svensson, Mossvägen 3
24/2 Mats Ola Appelqvist, Ebbesvägen 4
25/2 Eva Helene Lövinger, Hakarps prästgård
26/2 Elsie Birgitta Kristina Klänge, Solhemsgatan 6
2/3 Barbro Eva Maria Svärd, Töregatan 10
13/3 Peter Henry Conny Karlsson, Bergastugan
15/3 Helene Ingrid Elisabet Bruhn, Norra Kleven
18/3 Anna Helene Karlsson, Ebbesvägen 15
19/3 Anita Knorr, Töregatan 19
24/3 Henrik Ingemar Rydberg, Genvägen 1
13/4 Per Olof Sigfridsson, Göransbergsvägen 38
20/4 Per Lennart Fredriksson, Sjöäng, Brunstorp
24/4 Per Erik Olov Holmberg, Mossvägen 5
25/4 Lola Annika Jonsson, Nybygget, Glasberga
26/4 Britt Ann Carina Svensson, Lindarevägen 4
27/4 Catharina Maria Elisabeth Svensson, Jutevägen 14
4/5 Gudrun Monika Elisabet Nykvist, Hjärtorp 2
6/5 Lars Mikael Löfgren, Kyrkskolan
13/5 Gun-Britt Charlotte Karlsson, Smedstorpsgatan 49
14/5 Ulf Nicklas Hakeskog, Vipevägen 16
15/5 Joakim Bo Mikael Eriksson, Egnahemsvägen 10
18/5 Magnus Stefan Lönn, Hagbyvägen 3

- 18/5 Karl Håkan Fransson, Carlforsvägen 21
 19/5 Ann Elisabet Madelaine Lagerqvist, Skolgatan 11
 19/5 Aima Margit Elisabeth Sjöfors, Vikingavägen 22
 19/5 Anders Agergård Oleson, Hallebergssliden 8
 21/5 Eva Cecilia Håkansson, V. Tallstigen 14
 12/6 Lena Marianne Agebrink, Skolgatan 2
 13/6 Gerhard Robert Hallqvist, Stiftelsevägen 3
 14/6 Hans Lars Åke Andersson, Fridländersväg 5
 28/6 Lars Johan Brunius, Broholm
 9/7 Inga Eva Ann-Charlotte Ludvigsson, Vipevägen 31
 14/7 Jan Erik Karlsson, Mossvägen 5
 22/7 Birgitta Mariette Gustavsson, Töregatan 15
 31/7 Anna-Lena Sylvia Kristin Link, Genvägen 5
 5/8 Lars-Olof Ulric Schön, Ektuna, Brunstorp
 10/8 Claes Magnus Allan Havskog, Fagerbergsv. 4
 12/8 Git Elisabet Blomberg, Mossvägen 7
 14/8 Helene Eleonora Nork, Vipevägen 6
 20/8 John Håkan Svensson, Ebbesvägen 32
 21/8 Dan Peter David Bragd, Vikingavägen 7
 23/8 Marie Christina Klaesson, Smedstorpsgatan 19
 12/9 Eina Maria Karlsson, Hjärttorp 7
 17/9 Anna-Mia Thisell, Hakarpsvägen 112
 22/10 Anneli Inger Marie Fredriksson, Ringvägen 18
 23/10 Karl Rickard Gunnar Karlsson, Hakarpsvägen 115
 3/11 Anna Karin Kvarnlin, Johannesvägen 9
 10/11 Åsa Maria Viola Karlsson, Vikingavägen 18
 16/11 Jens Uno Bertil Einegard, Hagbyvägen 6 A
 14/12 Sven Ola Roland Allvin, Holländaregatan 20
 23/12 Karl Mikael Stefan Roman, Ebbesvägen 4

Ingångna äktenskap 1964

- Ebbe Lennart Harald Svensson, Jönköping och Vivan Karin Teresia
 Karlsson, Ringvägen 11
 Pelle Enok Johansson och Maj-Britt Marianne Munter, Fagerängs-
 gatan 4
 Jan Olof Qvist, Jönköping och Anita Carola Adolfsson, Eskilstorp
 Alois Leskovsek och Kristina Leitner, Kvarnvägen 5 A

- Rolf Göran Veimar Svensson, Tyskängsvägen 3 och Siv Anna Elisabet Lindström, Ädalsvägen 59
- Ove Sixten Roland Jönsson, Kristianstad och Kerstin Margareta Werner, Smedstorpsgratan 18
- Karl Henrik Gunnar Klint, Järnäs och Elin Elsy Lisbeth Sjöblad, Ringvägen 13
- Boine Urban Georg Löfgren, Jönköping och Asta Birgitta Söderberg, Hakarps säteri
- Lars Erik Gunnar Svensson, Lekeryd och Margareta Elisabet Nilsson, Jutevägen 14
- Stig Alvar Pettersson och Britta Viktoria Johansson, Kikstorp
- Leif Arne Lundahl, Svartorp och Ingeborg Ingbritt Eklund, Mossvägen 7
- Fritz Bock, Huskvarna och Märta Sigröd Inga-Lill Nilsson, Ebbesvägen 25
- Alf Paul Filip Larsson, Skärstad och Berit Anita Lindström, Egnahemsvägen 28
- Erik Gottfröd Kärn och Karin Maj-Lis Svensson, Ebbesvägen 27
- Pieter Manneke, Stockholm och Gunnilla Elisabet Grimlund, Töregatan 17
- Karl Einar Johansson, Ebbesvägen 6 och Rut Sigvard Irene Andersson, Ebbesvägen 6
- Karl Ragnar Jonsson, Hallen och Monica Elisabet Tagesson, Ebbesvägen 29
- Sven-Erik Johannes Rosell, Jönköping och May Anna Christina Öholm, Stensholm 1: 264
- Rolf Ingvar Eriksson och Laila Harriet Yvonne Karlsson, Fridländersväg 7
- Ingemar Bernt Olof Ekfeldt, Lekeryd och Inga-Lill Gullan Widegren, Hallebergsliden 6
- Gösta Sven Rune Gustavsson, Falköping och Iris Elin Ingeborg Karlsson, Hakarps kyrkskola
- Per Ulf Oskar Björkman, Kvarnvägen 19 och Märta Cari Thorell, Hallebergsliden 5
- Ulf Kjell Åke Gillstedt, Jönköping och Ingrid Barbro Elise Ödman, Parkvägen 3
- Rolf Lennart Harald Berggren, Jönköping och Ingela Kristina Andersson, Smedstorpsgratan 26

- Kjell Sören Bertil Florin, Huskvarna och Birgitta Hönel, Ekebyv. 4
Sven Gunnar Stefan Svensson, Lundbacka och Birgit Eleonor Johans-
son, Ljungarum
- Yngve Lennart Fredriksson, Brunstorp och Gull-Britt Svea Kling,
Huskvarna
- Åke Alvar Sten Grytberg, Hagagatan 7 och Mona Brit Viola Karls-
son, Ljungarum
- Thure Rudolf Valentin Lagerqvist, Fridländersväg 5 och Anita
Birgitta Mårtensson, Jönköping
- Robert Gunnar Nilsson, Skolgatan 1 och Ulla Ingegerd Johansson,
Göteborg
- Karl Åke Gunnar Ljung, Broholm och Alice Marianne Borg, Jön-
köping
- Per Gösta Roland Adolfsson, Eskilstorp och Inez Astrid Flink,
Nässjö
- Karl Erik Gunnar Hellstrand, Ebbesvägen 18 och Liselott Maivor
Forsén, Forserum
- Jürgen Schnellbacher, Töregatan 19 och Irene Britt Moberg, Jön-
köping
- Karl Erik Vilhelm Roman, Hakarpsvägen 92 och Kerstin Gun-Britt
Dahlström, Huskvarna
- Nils Göte Allan Brandt, Eskelunda och Gun-Britt Astrid Maria
Roman, Ljungarum
- Bo Einar Björklund, Carlfors och Aina Birgitta Hasselström, Upp-
sala
- Lars Göran Eklund, Ebbesvägen 3 och Solveig Irene Margareta
Ekvall, Jönköping
- Rolf Nils Gösta Svensson, Fridländersväg 6 och Laila Kerstin Inge-
gerd Sägman, Huskvarna
- Leif Karl Roland Andersson, Hallebergsliden 6 och Inger Helena
Andersson, Jönköping
- Folke Roland Kennet Hallgren, Holländaregatan 3 och Aino
Ihanelma Hakanen, Jönköping
- Sten Sture Roland Green, Hulustorp 1: 3 och Anita Monica Birgitta
Lindell, Huskvarna
- Lars Otto Dandenell, Göransberg och Gunnel Ingrid Wivianne
Södergren, Göteborg

Roland Folke Karlsson, Smedstorpsgatan 39 och Eila Inkeri Hellsten,
Jönköping
Karl Johnny Henry Magnusson, Hallebergsliden 14 och Irene Signe
Augusta Sjöström, Jönköping

Avlidna 1964

- 17/1 Elin Cecilia Blomberg, Bergastugan, f. d. 6/12 1891 i Habo
19/1 Ruben David Gunnar Frick, Stensholms fabr., f. d. 26/9 1888
i Månsarp
5/3 Anna Emilia Blomdahl, Skolgatan 19, f. d. 9/12 1889
i Skärstad
6/3 Sofia Charlotta Wäinölä, Jutaholm, f. d. 14/5 1888 i Hak-
arp
17/3 Karl Edvin Axelsson, Kvarnvägen 15, f. d. 11/12 1916 i
Skärstad
19/3 Gull-Britt Maria Elisabet Wegestrand, Kvarnvägen 22, f. d.
25/4 1956 i Hakarp
20/3 Sven Gustav Fransson, Ebbesvägen 21, f. d. 4/2 1897 i
Hakarp
7/4 Edit Elisabet Johansson, Svineryd, f. d. 21/9 1889 i Skär-
stad
4/6 Per Åke Jonny Hilmersson, Ebbesvägen 30, f. d. 11/11 1960
i St. Kil, Värmland
4/6 Ann Emelie Mari Svensson, Fridländersväg 4, f. d. 16/10
1961 i Hakarp
16/6 Karl Gustav Joel Lindström, Kvarnvägen 17, f. d. 29/5 1893
i Linderås
13/8 David Artur Emanuel Hessel, Kvarnvägen 9, f. d. 10/5 1894
i Vireda
19/8 Johanna Ottilia Jonsson, Björksätra, f. d. 20/8 1877 i Bälaryd
23/8 Agnes Viktoria Ölander, Eskilstorp, f. d. 20/8 1897 i Ölm-
stad
17/10 Frans Konrad Adolfsson, Eskilstorp, f. d. 25/5 1888 i Svin-
hult Österg.
22/10 John Oskar Andersson, Holländaregatan 9, f. d. 1/12 1894
i Bankeryd

- 25/10 Oskar Styrbjörn Kastrup, Friländersväg 12, f. d. 15/3 1890
i Köpenhamn
- 7/12 Nils Petter Algot Pettersson, Lindarevägen 11, f. d. 6/3 1873
i Hjälmseeryd
- 15/12 Nils Rudolf Jonatan Nilsson, Brunstorp, f. d. 6/9 1891 i
Gävle
- 15/12 Ida Sofia Lovisa Nilsson, Brunstorp, f. d. 3/10 1899 i Hakarp
- 15/12 Johan Bertil Jönsson, Lekstigen 12, f. d. 31/5 1905 i Hakarp
- 29/12 Anna Teresia Karlsson, Ebbesvägen 6, f. d. 10/12 1885 i
Vireda

Antalet innevånare i Hakarp den 31/12 1964 var 3.328 personer varav 1.721 män och 1.607 kvinnor. Ökningen under 1964 är 56 personer. Äldst i församlingen är August Gustavsson, Blomgatan 14, f. d. 11/11 1872.

Hakarps Kommuns förvaltning år 1964

Av Rune Wixe

Hakarps kommunalfullmäktiges ordförande under år 1964 har varit symaskinsarbetare Rune Gustafsson och vice ordförande har varit nämndeman Gunnar Hakeman. Kommunalnämnden har haft följande sammansättning: ordförande ombudsman Per Kihl, vice ordförande nämndeman Gunnar Hakeman och övriga ledamöter snickare Knut Pettersson, mättningsman Erik Johansson, direktör Gustaf Winqvist, arbetsledare Gösta Almquist och ingenjör Roland Emanuelsson. I övriga nämnder har följande varit ordförande: byggnadsnämnden folkskollärare Axel Werner, skolstyrelsen symaskinarbetare Rune Gustafsson, barnavårdsnämnden folkskollärare Bror Thunberg, socialnämnden personalassistent Douglas Bagge, nykterhetsnämnden åkare Sven Augustsson och hälsovårdsnämnden metallarbetare Stig Drott.

Byggnationen i Hakarp har liksom ett flertal föregående år varit ganska omfattande. Således har 29 enfamiljshus och tre flerfamiljs-

hus inrymmande 22 lägenheter eller tillsammans 51 lägenheter färdigställda under året.

Den under föregående år påbörjade etappen att bygga ut vatten- och avloppsledningar, samt vägar på Jutagärdet slutfördes under året. Kostnaderna för dessa arbeten har uppgått till 767.938: — kr, och entreprenör har varit Järnforsens Väg AB, Jönköping. Samma firma har även utsetts att utöka ledningarna och vägarna på Industriområdet. Kostnaderna för dessa arbeten uppgick till 42.013: — kr. Järnforsens Väg AB, har även utsetts till entreprenör för utförande av ledningar och gata för del av Göransbergsvägen avseende sträckan vid de planerade klunghusen. Kostnaderna för dessa arbeten har uppgått till 45.940: — kr. Under året har beslutats att bygga ut vatten- och avloppsledningar å sträckan Vipevägen—Stensholms fabrik. Till entreprenör för dessa arbeten har utsetts AB Skånska Cementgjuteriet, Jönköping, och anbudssumman uppgick till 62.700: — kr. Samma firma har även utsetts att för 38.785: — kr nedlägga dagvattenledningar i Vipevägsområdet. Dessa arbeten har påbörjats i slutet av året. Statsbidrag för projektering av vatten- och avloppsledningar för området omkring Stensholms fabriker har erhållits med 13.645: — kr. Vattenverket hade vid årets slut 532 abonnenter, vilket är en ökning med 83.

Under året har kommunalfullmäktige beslutat att till kommunens stiftelse, Stiftelsen Hakarpsbostäder för 816.600: — kr försälja samtliga bostadsfastigheter, utom Ängen, som förvärvades från Husqvarna Vapenfabriks AB, Huskvarna. Kommunen har inköpt bostadsfastigheten Stensholm 1: 112 för 80.000: — kr av Jönköpings läns Slakteriförening. För 25.000: — kr har även förvärvats fastigheten Stensholm 1: 74, Carlsforsvägen 13. Denna fastighet skall användas för utökning av tomten vid Nordskogens skola.

För att få en komplettering av kommunens byggnadsplaner har flygfotografering utförts för kommunens tätorter och angränsande områden. Nya grundkartor har erhållits vilket har varit erforderligt för de påbörjade byggnadsplanarbeten omfattande, dels de områden som förvärvats från Jöransberg och dels Utsiktsområdet.

Under året har 180.930:75 kr utbetalats såsom familjebostadsbidrag till 208 familjer bosatta inom kommunen. Antalet barnbidragsberättigade barn uppgick till 1.109 för årets sista kvartal.

Det sammanlagda beloppet utbetalade barnbidrag uppgick till 619.625: — kr för hela året.

Under läsåret 1963—64 har antalet läraravdelningar uppgått till arton varav nio på lågstadiet och nio på mellanstadiet. Simundervisning har liksom under tidigare år anordnats vid Uddebojsjön. En särskild föräldrarförening har bildats och till ordförande i denna har utsetts tjänsteman Carl Eric Blomdahl. Byggnationen av gymnastik- och skolbespisningslokaler vid Stensholmskolan påbörjades under hösten. Till entreprenör för dessa arbeten har utsetts Byggnadsfirman Olof Sjöberg, Huskvarna.

317 personer inom kommunen har erhållit folkpension. Kommunens bidrag till folkpensionskostnader inklusive de kommunala bostadstilläggen uppgick till 194.892: — kr. Försäkringskassan, som tidigare kallades sjukkassan och som varit inrymt i kommunalhuset, överflyttades till Huskvarna försäkringskassa den 1/9 1964. Försäkringskassans expeditör Josef Svensson, som under en mångfald av år skött denna tjänst, överflyttades till centralkassan i Jönköping.

På grund av polisväsendets förstatligande och omorganisation upphörde poliskontoren i Hakarps kommunalhus vid årets slut. Kommunens båda polismän Anders Snöberg och Folke Franzén överflyttades till Jönköpings polisdistrikt med placering i Jönköping.

Den under flera år diskuterade sammanläggningen av Hakarp och Huskvarna till en kommunenhet synes förverkligas genom det principbeslut, som fattats av kommunalfullmäktige, om ett samgående med Huskvarna från och med den 1/1 1967. Kommunalfullmäktige har även fattat beslut om att ingå i Jönköpings kommunblock, som omfattar samtliga kommuner i Södra Vätterbygd.

Klinten i Hakarps Hembygdsgårds ägo.

Av Rune Gustafsson

Den mer än hundraåriga stugan Klinten under Dalskog, som de senaste tolv åren har disponerats av Föreningen Hakarps Hembygdsgård, är nu i föreningens ägo.

Fru Lilly Gustafsson på Dalskog har låtit överföra äganderätten av Klinten till Hembygdsgården enligt följande gåvobrev:

Undertecknad, fru Lilly Gustafsson, upplåter och bortgiver härigenom till hembygdsföreningen Hakarps Hembygdsgård, den mig tillhöriga backstugan Klinten, vilken är belägen i den mig tillhöriga fastigheten Dalskog 1:1, Hakarps socken.

Samtidigt upplåter jag till Hakarps Hembygdsgård under en tid omfattande 50 år, med full nyttjanderätt den Klinten omgivande tomtmarken, bestående av åker, berg och ängsmark, omfattande 5000 kvadratmeter mark samt medger att denna nyttjanderätt må intecknas vid härvarande domsaga.

Den till Klinten ledande gångstigen samt körvägen må fritt begagnas av de till hembygdsgården anslutna personer, vilken rätt jämväl må vara föremål för inteckning.

Dalskog, Huskvarna den 27 april 1964

Lilly Gustafsson

Klinten är en s. k. parstuga. Denna typ av stuga ersatte under senare hälften av 1800-talet den gamla backstugan och uppläts åt gamla trotjänare på gården. Parstugan var avsedd att bebos av två familjer, där varje familj disponerade ett av de två rummen förutom del i kök med bakugn som var beläget i stugans mitt.

I Hakarps Krönika för år 1952 finns en artikel om Klinten vari det bl. a. heter:

”År 1857 flyttade änkan Lisa Petersdotter in på Klinten. Hon var född 1813 och hade varit gift med torparen Anders Magnusson. De hade tidigare bott i en backstuga under Raten — ett äldre namn på Dalskog.”

Några exakta uppgifter om när Klinten byggdes torde ej finnas, men eftersom nämnda Lisa Petersdotter var den första som bodde i stugan är det mest sannolikt att densamma uppfördes något av åren 1856—57.

Efter det föreningen med tacksamhet emottagit gåvan, beslöts att låta restaurera stugan, och vid ett extra föreningsmöte anvisades en summa av 3000 kr för detta ändamål.

Det var i första hand stugans tak och de öppna spisarna som var i dåligt skick. Taket befanns läcka på flera ställen, och spisarna hade delvis fallit sönder genom inträngande fukt och köld.

Vid en undersökning av taket fann man, att det gamla halmtaket fanns kvar under ett lager av trol, som lagts ovanpå halmen när denna ej längre hade förmått utestänga fukten. Över trolet hade senare lagts enkupigt röttegel.

Inom föreningens styrelse var man ense, att det gamla taket borde bevaras för framtiden. Svårigheten var dock att under sådana förutsättningar åstadkomma ett yttertak som var absolut tätt.

Klinten med halva aluminiumtaket monterat. Foto Harry Bergenblad.

*Holger Lydén emottager fullmakten
av Gunnar Hakeman och Ivar Meurling.*

Foto Walter Hallerstig.

Efter samråd med Ing. H. Bergenblad i Huskvarna beslöts att på den gamla tegellåken låta lägga korrugerad aluminiumplåt och att sedan över denna, lägga ny läkt och enkupigt rödtegel.

Aluminiumplåten beställdes från fabrik i längder passande till taket, och kostnaden för densamma stannade vid 604 kr för det ca. 70 kvm. stora taket. Gammalt enkupigt rödtegel i gott skick, och som i många årtionden gjort sin tjänst på ett av taken vid Rosendala gård, erhöles utan kostnad från byggnadsfirman Westman och Hansson i Huskvarna.

Genom detta förfarande har Klinten fått ett yttertak som håller stånd mot regn och smältvatten i långa tider framöver, samtidigt som det gamla trol och halmtaket skyddas och bevaras. Stugans exteriör har också kunnat bibehållas.

I övrigt har hela stugan rödfärgats, och hängrännor av trä har anskaffats. På grund av stugans längd blev hängränornas lutning

Majstången reses.

Foto Walter Hallerstig.

ringa, varför rämnor av plast placerats uti desamma. Detta för att ernå en bättre avrinning.

De öppna spisarna liksom innertaken har renoverats och är krittade, medan båda rummens väggar har försetts med nya tapeter i gamla stilmönster. Dörrar och fönster är vitmålade.

Vad beträffar målning och tapetsering har såväl material som arbete erhållits helt kostnadsfritt tack vare frivilliga insatser av föreningens medlemmar och tillmötesgående från Evert Plyms Måleri.

Invigningen av Klinten skedde midsommarafton med stor anslutning av medlemmar och övriga. Vid festligheten dansades kring majstång till tonerna av trenne spelmäns instrument. Till föreningens roteombud, vilka dubbades vid en ceremoni med trumpetfanfar, överlämnades på pergament textade fullmakter. Fru Lilly Gustafsson överlämnade Klintens nycklar till styrelsen som ett symboliskt tecken på, att stugan nu är Hakarps Hembygdsgårds egendom.

Klinten är möblerat med gamla möbler, och där inrymmer bl. a. en del äldre redskap och verktyg. Dessutom, och det kanske är det mest värdefulla, står stugan öppen för föreningens medlemmar, och den som stiger över tröskeln ditin, möts av en atmosfär från svunnen tid, och kan där njuta några fridsamma timmar fjärran från nutidens oro och jäkt.

*”Jag tror nämligen att det är i minnets
klanger och i traditionernas doft
som vi fortfarande kan nå våra bästa
intensiteter”*

Martinsson i ”Utsikt från en grästuva”

Huskvarna Egnahemsförening 1901—1965

Av David Svensson

Egnahemsbebyggelsen i Huskvarna och den närmaste omgivningen har i lång tid varit synnerligen livlig. Två ting har därvid särskilt bidragit med stimulerande påverkan och behövlig hjälp till att denna byggnadsrörelse inte bara kommit i gång utan också rönt så stort intresse, som den gjort, och det är dels Huskvarna Vapenfabriks insats för 80 år sedan och dels egnahemsföreningens tillkomst vid sekelskiftet. Följande nedteckning är huvudsakligen avsedd att utgöra ett sammandrag av den sistnämnda föreningens verksamhet under sina 65 år, men det kan nog vara lämpligt att inledningsvis ävén göra en översyn på tidigare byggnadsförhållanden i samhället.

Fram till mitten av 1800-talet skedde inga stora förändringar i byggnationen vare sig inom dåvarande faktoriet eller i bysamhället Huskvarna. Söder om ån fanns endast de hundraåriga husen i Smedbyn samt ett fåtal andra såsom Laskehåla, Fåfånga och några torp. Och så naturligtvis faktorsbostaden, Gamla herrgården. På norra sidan låg Stockmakarebyn, Gamla prästgården och Ramshus. Allt tillhörande faktoriet. Men på 1850 och 60-talen började samhällsbilden så smått förändras därigenom att privata fastigheter uppfördes på faktoriets mark. Det var Hultmans på Stampaplan, Lindströms och Appelblads vid vägen mot Laskehåla samt de sex husen längst ner på Smedbygatan som förändrade Södra byn. Något senare kom Remington och Gamla hotellet till på norra sidan om ån.

I och med den moderna industrialismens inträde i Huskvarna blev mycket annorlunda och ändringslinjen kan tecknas på följande sätt. Gevärsfaktoriet blev Vapenfabriksaktiebolag med helt nya produktionsartiklar, gjuteri och nya verkstäder uppfördes. Folk flyttade dit där utkomstmöjligheter erbjöds och tre stora boningshus byggdes på skolgärdet för att bli hem åt nykomna familjer. Det skedde i början av 1870-talet, men bostadsbristen växte snabbare ändå. Ett decennium senare flyttades det in i nya och rymliga lägenheter, som Viktoriabyn beredde. Förutom alla dessa bolagets byggnadstillskott gjordes samtidigt privata insatser. De tre husen utmed Jönköpingsvägen mellan Stockmakarebyn och Viktoriabyn tillkom på norr

och i Klevabacken på söder bedrevs bygghus. Det räckte ändå inte till och då tog sig Vapenfabriken före, redan i mitten av 1880-talet, att med utlämnande av tomtmark på arrende samt med beviljande av lån ur egen kassa eller borgensförbindelse för lån på annat håll uppmuntra de anställda till ett effektivare byggnadsintresse. Inte tövade det heller länge förrän de egna hemmen växte upp här och var, så att samhället vid sekelskiftet åt norr nådde ut till "sista gatan", den som nu heter Kungsgatan, och åt söder började man få bostäder och trädgårdar utmed de tre gatustråken, som ännu ekerligt strålar ut från Stampaplan, nämligen Klevaliden, Storgatan och Tormenäsgatan.

Den intensiva utökning av verkstadsdriften, som jämsides därmed skett inom Vapenfabriken under tre decennier från 1860 blev ännu kraftigare vid sekelskiftet. Arbetssökande strömmade till i skaror med större bostadsbehov som följd. Från 1870 till 1900 tiodubblades Huskvarnas folkmängd från cirka 400 till omkring 4000 personer, och en så kraftig omvandling måste helt naturligt ha medfört en svårbemästrad bostadssituation.

En av de åtgärder, som då vidtogs för att råda bot mot det brydsamma bostadsläget, startade 12 mars 1901 med en sammankomst för diskussion om egnahemsfrågan. Johan Bohman, som syns ha varit den drivande kraften för mötet, redogjorde för verksamheten inom en egnahemsförening i Motala, vilken varit i gång några år. Resultatet av diskussionen blev att man beslöt bilda en liknande med namn Huskvarna egnahemsförening u. p. a. Tjugo personer anmälde omedelbart medlemskap och av dessa utsågs fem att utarbeta stadgar. Vid ett senare möte 3 maj antogs kommitterades stadgeförslag och styrelse på sju ledamöter tillsattes. Av stadgarna framgick bland annat att ändamålet var att bereda medlemmar tillfälle att på landsbygden förvärva egna hem, att medlemskap kunde vinnas av välfredad person som betalt inträdesavgift 1 kr. och dessutom inlöst minst en andel à 12 kr. samt att föreningen ämnade förvärva fastigheter eller andra jordavsöndringar till fördelning bland föreningens medlemmar till lägsta möjliga priser.

Frihetskänsla drivfjäder

I förhållande till den bebyggelse som dittills bedrivits på Vapenfabrikens initiativ förefaller detta nya företag ha varit ett djärvt

vågspel och den frågan inställer sig osökt vad anledningen till starten var att söka. Ur föreningens handlingar framkommer inte klara besked på detta, men en gissning på medfödd frihetskänsla som grundorsak är säkert inte felaktig, då fabriets villkor, åtminstone under första tidens privatbygge, var synnerligen stränga. Visserligen mildrades paragraferna i kontrakten framemot sekelskiftet men att icke äga jorden, varpå ens hus byggdes, att vara skyldig ha uthyreslägenheter i huset utöver bostaden för eget behov, att ej få hyra ut dessa efter eget gottfinnande och liknande förpliktelser, var långt ifrån tilltalande för den som ville vara sin egen herre utanför arbetsplatsen.

Ett exempel på hur ett byggnadskontrakt kunde se ut 1852 återges här nedan och det är i det närmaste likt ett annat från 1864 gällande ett av husen i Smedbyn.

Kontrakt

Sedan Pip-borraren Mäster N. N. med Faktoriegarnes tillstånd uppbyggt en Mansbyggnad å vårt egande Husqvarna Gevär-Faktori Södergårds egor, vid vägen åt Laskershålan, förbinder sig N. N. och hans arfvingar till följande vilkor:

1:o Får mansbyggnaden aldrig säljas till någon som ej hörer till Husqvarna Gevär-Faktori-arbetare, utan det omedelbarligen flyttas från Faktoriets egor, och skall alltid först hembjudas Faktoriets egare.

2:o Får dess egare aldrig hysa någon främmande person hos sig utan att hafva Faktori-Styresmannens tillstånd dertill.

3:o Får det aldrig säljas brännvin eller drycker ej heller inrättas någon slags salubod i huset, utan Faktori-Styresmannens tillstånd.

4:o Skall det alltid föras ett stilla och nyktert lefverne af alla som bo i huset, hvarföre husets egare blifver Faktori-Styresmannen ansvarig.

5:o Bryter mansbyggnadens innehafvare mot detta kontrakt förfaller det genast och huset måste omedelbarligen bortflyttas från Faktoriets egor.

Husqvarna den 3dje Juni 1852

Victor Ankarcrona

Fagerslätt's gård vid sekelskiftet.

Den nya egnahemsföreningen gick omedelbart in för fullt och redan i augusti, alltså bara några månader efter starten, reste tre personer upp till Östanå för att underhandla om eventuellt inköp av gården. Det visade sig emellertid att villkoren för den affären var oantagbara. På extra sammanträde med föreningen 11 november, då 33 medlemmar närvaro enades man om att i stället inköpa egendomen Fagerslätt om 242 tunnland mark samt därtill 1/6 mantal av Stensholm. Den affären kom till stånd, lantmätning och styckning till tomter utfördes och ett tunnland avskildes för plantskola. Fagerslättstomterna fördelades, ibland med lottens hjälp, på spekulanter bland medlemmarna, medan stensholmsjorden avsågs försäljas till utomstående. Tomtpriserna varierade mellan 250 och 500 kr. och då det säkert kan ha sitt intresse att se vilka pionjärerna var, anges här namnen på de 17 personer, som utgjorde den allra första gruppen vid uppdelningen 2 juni 1902. Enligt tomtnumringen utgjordes dessa av följande:

K. A. Bergström, P. Berger, Linder, P. A. Jernell, Theodor Engqvist, Henning Gustafsson, Edvard Forsström, Johan Gustafsson,

F. Andersson, Th. Johansson, H. Frisk, Hugo Johansson, Lundqvist & Ljungqvist, Johan Boman, R. Blomdahl, Claes Skoglund, Thure Engqvist.

En ytterligare tomtfördelning av ungefär lika många jordlotter utfördes någon tid därefter, varför området från början innefattade ett 35-tal boplatser och detta vittnar tydligt om det anmärkningsvärt stora intresse företaget rönte.

Så tog då arbetet vid och det gällde inte enbart schaktning och sprängning på den egna tomtbiten utan också medverkan vid bygge av vägar såväl inom själva egnahemsområdet som utfartsväg till Huskvarna under ledning av en inom föreningen utsedd vägkommitte. I lag om 5 à 10 personer måste man dessutom deltaga i plantskolans arbete och några ålades att omhänderha det gemensamma grustaget invid bäcken ner mot fallen eller också röja och ansa ett parkområde i ängen väster om Smedstorpsvägen. Göromålen var mångahanda och ärendena skiftande så att föreningssammankomster och styrelsemöten måste förekomma ofta de första trevande åren, ända till 18 möten om året. Och kassörens arbetsuppgifter med räntor, amorteringar, uppbörder och andra affärssysslor var synnerligen tidskrävande och ansvarsfyllda. Samverkan var emellertid god liksom andelsteckningen, varför man redan efter sex månader av medel ur den egna kassan, kunde lägga 1000 kr. i handpenningar på Fagerslättköpet, som betingade 43.000 kr. i pris. Efter uppdelningen av tomter till medlemmarna såldes sedan en stor del av egendomen för 29.000 kr. och resten av köpeskillingen inbetalades därefter ganska snart.

Den ursprungliga tanken att med gemensamt sparande genom andelsteckningar få ihop medel till en betryggande lånekassa visade sig nog ha varit något för optimistisk. Kapitalbildning för byggnationens igångsättning dröjde av, och det hela tedde sig bekymmersamt för tomtköparna. Möjligt är att man ivrigt iakttog vad som samtidigt behandlades i riksdagshuset och därför lugnt bidade tiden, för 1904 upprättades en statlig egnahemslånefond med lånemöjlighet upp till $\frac{3}{4}$ av bostadsvärdet mot en ränta av 3,6 % och liksom i väntan på detta anmälde sig omedelbart 21 personer ur kolonien till lån på tillsammans 43.500 kr. Föreningen som sådan godkändes av Kungl. Maj:t som låneförmedlare och Vapenfabriken iklädde sig borgensförbindelse för den del av beloppen som berörde bebyggelse

Egnahemsvägen under byggnad 1904.

inom kommunen, d. v. s. Hakarp, dit dåvarande byn Huskvarna hörde. Lån för eventuell byggnation i Sanna och på Tormenåsområdet, vid den tiden hörande till resp. Ljungarum och Rogberga, måste ordnas på annat sätt.

De första egnahemmen.

De första husen på egnahemsområdet kom sålunda till 1904 och det allra först färdigställda lär ha varit Lysells fastighet. Sedan byggandet väl kommit igång växte Egna Hem upp på några få år och föreningen rustade sig för nya insatser men denna gång i dalen nedanför.

För året 1907, det år då Huskvarna blev köping, begärde föreningen nämligen 150.000 kr. i statslån till uppförande av egna hem på Rosendala ägor och för 1908 anhölls om 153.000 kr. till ytterligare byggen. År 1909 behövdes 287.000 kr. Dessa imponerande siffror talar sitt tydliga språk om rörelsens livaktighet. Visserligen beviljades inte alltid hela de ansökta beloppen, men då ökades behovssumman påföljande år för gardering mot eventuell prutning.

Vid sidan av in-teckningslånen ordnades också smålån från egna medel, men därvidlag iaktogs stor försiktighet så att inte egnahems-

idén och gällande bestämmelser blev åsidosatta. Sålunda godkändes exempelvis inte begäran om lån på 500 kr. för öppnande av handel med trädgårdsalster och inte heller gavs tillstånd till avstyckning av tomterna, som i regel var ganska stora, i syfte att försäljas. Ätminstone det sistnämnda förfarandet har ju med tiden fått friare händer, men i början förhindrades all spekulationsförsäljning, då sådan ansågs strida mot egnahemsrörelsens principer. I statuterna för statliga egnahemslånen föreskrevs bland annat att inom kolonier, som till största delen består av hus uppförda av statens medel, inte får hållas värdshus eller gästgiverirörelse.

Förlustelser.

Till omväxling mot dagens enahanda anordnades ibland någon nöjestillställning i egnahemsängarna eller en fest på platån, dels för att komma tillsammans under andra former än de vardagliga och dels för att stärka den gemensamma kassan, men 18 juni 1911 företogs något extravagant. Ångaren Viktor Rydberg hade till den dagen förhyrts för 300 kr. för en lustresa till Vadstena och Motala i avsikt att speciellt på sistnämnda orten studera därvarande egnahemskolonin. Biljetter såldes i förväg till pris av 1 kr. för medlem och 1: 50 kr. för utomstående, vilka sistnämnda uppgick till 116 av de samtliga 305 resenärerna. Ombord serverades middag till en kostnad av 1: — kr. och kaffe med dopp för 25 öre, men hur många som utnyttjade serveringssalongens anrättningar omnämner inte reserapporten. Troligtvis förekom det nog ingen större trängsel vid borden, då det med viss säkerhet kan antagas att de flesta husmödrarna medförde egna ännu billigare matsäckar. En medföljande musikkår med sju musikanter fick 35 kr. för sin underhållningstjänst, och en annan post i reserapporten är till formuleringen liksom hämtad ur en fransk öventyrsberättelse av det slag, som lästes, när seklet var ungt. Det står nämligen angivet följande: "Dusör till besättningen 10: — kr.": Såsom det ofta förekommer vid arrangemang av dylika utflyktsresor gick även denna med förlust i det att föreningen fick bisträcka med 22 kr. eller 6 % av utgifterna.

Lustresor och förlustelser hörde dock till de anmärkningsvärda undantagen, när livet för övrigt kännetecknades av arbete och problemlösningar i ett. År 1912 exempelvis uppträdde en ägande-

Smedstorgsgatan omkring 1910.

Foto A. L. Lundgren.

rättsfråga av ganska ovanligt slag. Ägaren till Hakarps säteri planerade tomtförsäljning för bebyggelse på ägorna intill egnahemsområdet och han, liksom uppträdande spekulanter, underrättades om att egnahemsgatorna, som alltsedan början utgjorde enskild egendom, inte fick användas för genomgångstrafik förrän vissa ekonomiska villkor för inlösen och gatuunderhåll blivit uppfyllda. Flera underhandlingar hölls om saken och föreningen såg sig till sist nödsakad att med stolpar avstänga vägarna vid gränsen för att därmed visa allvaret i sitt ställningstagande. I januari påföljande år kunde uppgörelse slutligen ske genom att föreningen erhöll 2.000 kr. plus 3 tunnland markområde.

På ett möte i mars 1914 beslöt föreningen att bygga en gångväg från Huskvarna station vid Gripenbergsjärnvägen till Egnahemsvägen, men den fick endast kosta 100 kr. Upplysningsvis kan nämnas att den gångvägen löpte ungefär där en trätrappa nu ligger i slutningen väster om Vapenfabrikens laboratoriebyggnad. Utförandet skedde till stor del, och som vanligt, arbetslönefritt med egna krafter, men kostnaden belöpte sig ändå till 114:96, varför ett tilläggsanslag på 14:96 kr. måste begäras vid påföljande årsmöte.

Året därpå anhöll 65 egnahemsbyggare inom staden att erhålla 10 kr. vardera, som bidrag till stängsel- och gårdsgruskostnader. Med motivering att bidrag till enskilda medlemmars bruk inte kan lämnas på samma grunder som bidragsgivning sker till koloniens allmänna vägar, parker och dylikt, bifölls inte denna vädjan, som utan tvivel då syntes behjärtansvärd och för eftervärlden skvallrar om fastighetsförvärvarnas ekonomiska bekymmer för ett halvt sekel sedan.

Allt efter som åren gick växte trädgårdarna upp och 1916 ansågs det fördelaktigt att med 75 kr. bekosta en kurs i trädbeskrining på Adelnäs plantskolor för en av medlemmarna, vilken sedan i sin tur skulle lära ut sina inhämtade kunskaper till övriga trädgårdsägare inom föreningen. Så kom 1917 med flera efterföljande svåra depressionsår, då föreningen nödgades återlämna till statskontoret 35.000 kr. av erhållet lånebelopp därför att flera byggplanerare tvingats avstå på grund av dyrtid, då många tillfälliga smålån måste ordnas till hjälp ur krisen och då en stor del av parken mellan backen och gatan förvandlades till kolonilotter om ett kapplands storlek vardera.

Det nu nämnda utgör några belysande exempel på vad egnahemsföreningen, och då specillt dess outröttliga styrelse, nödgades syssla med vid sidan om de stora händelserna på det egentliga arbetsfältet, nämligen jordförvärv till egna hem bland annat.

Planerade gårdsköp.

Efter det lyckade resultatet med fagerslättskolonin gjordes sålunda reflektioner på gårdsförvärv men de slutade ej med köp, då affärerna mestadels syntes ofördelaktiga. Närliggande gårdar som kom i fråga var bland andra Östanå, Hyltan, Sjöberg, Strand, Hakarps säteri m. fl. men föreningsrepresentanterna iakttog både försiktighet och sakkunnig skärskådan i förhandlingarna. Men 1921, det år då den stora arbetslösheten satte in, då inflation och ekonomiska kriser förryckte affärslivet, då gjordes ett gårdsköp på belopp bort emot 200.000 kr. Egendomen Dintestorp i Sandhems socken förvärvades då med löst och fast för avstyckning till småbruk. En uppfattning om gårdens storlek kan erhållas av djurinventeringen vid gårdstillträdet. Där fanns då 67 nöt, 15 hästar, 20-talet

Skolgatan omkring 1910.

Foto A. L. Lundgren.

svin och 7 får. Till gården hörde 8 torp och avsikten gick ut på att utvidga dessa med så stor areal att de kunde bli egna försörjningsenheter och försälja dem med statslånehjälp till vederbörande torpare eller andra spekulanter, samt dessutom avyttra huvudgården med resten av jorden till ett köp.

Så gott som samtliga torpare på platsen hyste intresse för den planerade avstyckningen, varför övertagandet av småbruken ganska snart kom igång, och likaså försåldes därefter själva egendomen, som betingade 135.000 kr. i pris. Vid genomgång av föreningens protokollböcker häpnar man över styrelsens arbetsförmåga och berömvärda skicklighet att så väl lösa alla de uppgifter som rent av strömmade på dem under de efterföljande åren. Dintestorpsaffären kanske inte blev så ekonomiskt lysande som man i början hoppades på, men detta berodde sannerligen inte på föreningens representanter i affären utan på det allmänna tidsläget och på andra personers brister. Under 30 års tid omhänderhade föreningen denna expansion på det egentliga arbetsfältet, men alla de transaktioner som kom att förknippas med den affären är alltför omfattande för att här kunna behandlas i detalj. I försäljningen av huvudgården

måste en fastighet i Motala övertagas, med vicevärd, hyresgäster, reparationer och liknande angelägenheter i följe, småbrukarna i Sandhem begärde hjälpinsatser titt och tätt och ibland avflyttade en innehavare för gårdsöverlåtelse till annan brukare, varvid ingripanden påfordrades enligt avtal och förordningar, och årliga inspektionsresor krävdes för kontroll av gårdarnas skötsel. Det är några exempel på föreningsstyrelsens fritidsgöromål utöver de hemmahörande under Dintestorps-perioden.

Den ideella och hjälpsamma uppgift egnaomsrörelsen från början hade och sedan troget fullföljde har med tiden övergått till nyare slags affärsprinciper, varvid den statliga låneförmedlingen övertagits av andra institutioner. Likaså har kontakterna mellan allmänheten och bankerna blivit mera direktgående än förr. Egnahemsföreningarnas uppgifter har sålunda omhändertagits av andra, och fråga har därför anförts ibland, om inte föreningarna tjänat ut. Så även inom huskvarnaavdelningen.

Elljus 1918.

Bland husägarna på Egnahemsområdet bildades i samband med lösandet av elljusfrågan Fagersläotts fastighetsägareförening 3 juni 1918. Genom gåvobrev 1944 överlämnade Huskvarna egnahemsförening till denna följande markområden att för framtiden skötas och förvaltats, nämligen:

- a) samtliga inom kolonin befintliga gator
- b) 1,5 hektar parkområden inom lägenheten Kleven nr. 1
- c) Egnahemsplatån
- d) området kallat sandtaget.

Dessutom beviljades ett anslag på 2.000 kr. som bidrag till gatuunderhåll. I och med den åtgärden avslutade egnahemsföreningens gatu- och parkkommitte sin 40-åriga och strävsamma verksamhet, till vilken det inte alltid var så lätt att få arbetsvilliga krafter.

1960 beslöts det att inte längre bevilja nya lån, och därmed inträder åter tanken på föreningens gradvisa avveckling. Frågan kom på allvar upp på årsmötet 1964 då det beslöts att till bank eller annan penninginrättning överflytta föreningens lånerörelse och därefter helt avsluta verksamheten. När Huskvarna egnahemsförening därför under 1965 upphör med sitt arbete kan den göra det

i fast förvisning om att ha gjort en synnerligen gagnarlig insats för samhället.

Att med siffror summera ihop det skedda under de 65 åren har dessvärre inte låtit sig göra, men så mycket är klart att huskvarnaföreningen inte endast varit en av de allra första egnahemsföreningarna i landet utan också en av de jämförligt största. Utan överdrift kan även tilläggas att föreningen visat sig ha varit väl skött av sina funktionärer, vilket förhållande tydligt avspeglas i det förtroende och goda anseende den skaffat sig hos de statliga myndigheterna.

Huskvarna trea i landet.

Vanligtvis tänker de flesta på Egna Hem uppe på åsen när egnahemsföreningen bringas på tal, och detta därav att byggnationen startade där. Men huvudparten av de hus, som tillkommit med föreningens hjälpåtgärder ligger på Rosendalagärdet norr om Kungsgatan, där uppförandet igångsattes endast tre år senare än på Egna hem, alltså 1907. Även på södra stadsdelen liksom på Tormenåsområdet finns många fastigheter förknippade med föreningen. I 1915 års "Handbok för den svenska egnahemsrörelsen" anges det, att av beviljade lånemedel i landet under åren 1905—1911 förmedlade huskvarnaföreningen 266.500 kr. till 95 fastigheter och kom därmed på tredje platsen i storleksordningen. År 1914 hade föreningen 193 medlemmar och antalet bostäder, som därtills ordnats, uppgick till 113 varav 19 i Fagerslätt, 9 vid Klevabacken och 85 i själva Huskvarna. En annan skrift vari egnahemsbebyggelsen här på orten omnämnes är Per Sondéens bok om Hugo Tamm till Fånöö. Där återges Tamms inlägg vid 1907 års riksdag, då egnahemsfrågan förelåg till behandling. Han yttrade bland annat: "Jag var med om att bilda den, som jag tror, största och mest lyckade egnahemskolonin i Sverige, nämligen den i Huskvarna. Arbetarna hava själva där nedlagt i byggnader bortåt 2 millioner, och, vad mera är, de hava betalat en stor del av skulden därför? Det har gått så utmärkt som möjligt, och ingen fråga har så upptagit arbetarnas intresse som denna. Huru har detta gått till? Jo, genom fördelaktiga betingelser och genom personligt samarbete mellan arbetarna och den verkställande direktören. Där finnas egna hem

under alla möjliga former. Somliga hava önskat jorden med full äganderätt, andra endast att få den på mycket lång tid mot låg avgift. I senare fall äga de egentligen endast husen, men de sitta där säkert. Som jag nämnde är denna koloni nästan en idealkoloni." Ett tredje citat från samma tidsperiod är frestande att få med i detta sammandrag, då det i sin enkla naturlighet så träffande åskådliggör egnahemsbyggandets två väsentligaste kännetecken, strävsamhet och resultat. Christian Bååth, den gamle välkände affärsmannen på Trädgårdsgatan, brukade förse sina vykort från egna förlaget med verser och sentenser och på ett av dessa med foto av det nya Egna Hem har han i tryck kommenterat bilden på följande sätt: "Av den eländigaste vildmark kan bliva fina ortagårdar. I våra fäders dagar växte här blott Arre och Törnbuskar. En ko ej föddes en gris ej göddes. Nu födes och gödes både grisar och kor, och fjäderfå räknar man redan i tusental."

Att egnahemsföreningen lyckades så bra beror naturligtvis mycket på medlemmarnas stora intresse för saken, men föreningen har därutöver haft turen att i sin styrelse ha fått in personer som med utomordentlig skicklighet och osviklig förpliktelse klarat av alla de problem som ständigt inträffat. Hur dessa män utan fackutbildning och med dåtidens korta fritid till förfogande så väl kunnat lösa alla förekommande ärenden av ekonomisk och juridisk art är för den nutida betraktaren helt obegripligt. För eftervärlden kan det vara av värde att veta vilka de var som så verkade och därför följer i slutet av artikeln uppställningar på namn och funktioner.

Från far till son och sonson.

Ur dessa personförteckningar kan utläsas en företeelse, som är ganska märklig. I styrelsen har nämligen under nästan hela tiden sedan begynnelsen far, son och sonson ingått och det särskilt anmärkningsvärda därvidlag är att det omfattande och krävande kassörskapet under denna tid varit i deras händer. Det började 1901 med C. R. Sandström som ledamot under 34 år, därefter inträdde sonen Jakob Sandström 1938 och sonsonen Lennart Sandström 1948. Deras sammanlagda styrelsetid är 80 år och den bär vittnesbörd om en nedärvd plikttröhet av ovanligt slag men påminner dessutom i stor grad om den gamla hantverkstidens ansvars-

Fr. v. Jakob Sandström, Oskar Karlsson och Lennart Sandström.

Foto Walter Hallerstig.

känsla att fullfölja vad fäder en gång påbörjat. Men tabellerna förtäljer likaså om andra funktionärens mångåriga insatser och hedersamma medverkan till förverkligandet av föreningens ändamål ända fram till sista arbetsåret.

FÖRENINGENS FUNKTIONÄRER

Ordförande

Namn	tiden	antal år
H O Mohn	1901	1
C Palmberg	1902—1913	12
Karl Ljungström	1914—1928	15
Gustaf Forsström	1929—1930	2
Alfr. Lundgren	1931—1942	12
Simon Dahlgren	1943—1946	4
Gustaf Rosengren	1947—1955	9
Gunnar Grytberg	1956—1965	10

V. ordförande

C. Palmberg	1901	1
H O Mohn	1902—1913	12
Gustaf Forsström	1914—1928	15
Alfr. Lundgren	1929—1930	2
Simon Dahlgren	1931—1942	12
Gustaf Rosengren	1943—1946	4
Gunnar Grytberg	1947—1955	9
Rune Gustafsson	1955—1965	10

Sekreterare

S Nordström	1901—1902	2
A J Eklund	1903—1910	8
Gustaf Forsström	1911—1912	2
A J Eklund	1913—1914	2
Axel Ronge	1915—1946	32
Nils Rud. Nilsson	1947—1964	18
Lennart Sandström	1965	1

Kassörer

O A Lysell	1901—1902	2
C R Sandström	1903—1910	8
N Ekberg	1911—1912	2
Karl Ljungström	1913	1
C R Sandström	1914—1937	24
Jakob Sandström	1938—1965	28

Revisorer

E Svensson	1901—1905	5
Alb. Meurling	1901—1904	4
Gust. Forsström	1905—1906	2
Erik Norling	1906, 1908—10, 1912—13, 1915—20, 1922—27	18
P A Jernell	1907, 1909—1910	3
N Ekberg	1907—1908	2

Emil Olsson	1911	1
C R Sandström	1911	1
Axel Ronge	1912	1
Edv. Karlström	1913—1914	2
Esse Osbeck	1914—1921	8
Axel Thoursie	1921	1
Alfr. B Rosengren	1922—1941	20
Oscar Karlsson	1928—1965	38
Gunnar Sandberg	1942—1965	24

Övriga styrelseledamöter

C R Sandström	1901	1
A Malmgren	1901	1
H Andersén	1901—1902	2
Claes Wall	1902—1903	2
O A Lysell	1902—1906	5
Karl Ljungström	1903—1912	10
Johan Bohman	1904—1906	3
E Levinsson	1907—1908	2
Edv. Forsström	1907—1908, 1911—12	4
N Ekberg	1909—1910	2
Gustaf Forsström	1909—1910	2
P A Jernell	1911—1912, 1927—46	22
H Frisk	1913—1914	2
Th. Engvist	1913—1914, 1931—47	19
Axel Ronge	1913—1914	2
Edv. Karlström	1915—1926	12
J A Lundgren	1915—1928	14
David Jansson	1915—1928	14
Emil Holst	1929—1947	19
Simon Dahlgren	1929—1930	2
E Mattson	1947—1952	6
Lennart Sandström	1948—1964	17
Allan Eriksson	1948—1965	18
Rune Gustafsson	1953—1955	3
B Karlsmo	1956—1965	10
Axel Nilsson	1965	1

Fyra biskopsbesök i Hakarps församling

Av Harald Möllerström

I det följande skall berättas om vad som avhandlades och förekom vid några biskopsvisitationer som hölls i Hakarps pastorat omkring sekelskiftet 1700. Som jämförelse må återgivas några stycken från protokollet vid biskopsvisitationen i Hakarp 1964. Den förstnämnda berättelsen grundar sig på protokoll som förvaras i Landsarkivet men som i fotostatkopior förvärvats av Hakarps hembygdsförening.

Kyrkolagen av år 1686 är ett synnerligen intressant dokument. Den signerades den 3 september 1686 av Konung Karl XI. ”Vi Carl, med Guds nåde, Sveriges, Götes och Wendes Konung, Storfurste till Finland, Hertig uti Skåne, Estland, Livland, Karelen, Bremen, Verden, Stettin-Pommern, Kassuben och Wenden, Furste till Rügen, Herre över Ingermanland och Wismar; så ock Pfalzgreve vid Rhen i Bayern, till Jülich, Cleve och Bergen, Hertig etc. göre veterligt, att såsom Svea rike är av hednavärld sammankommet, så hava ock dess inbyggare ringa eller ingen kunskap haft om det gudomliga väsendet, utan svävat uti ett hedniskt mörker allt intill begynnelsen av det niondehundrade årtalet efter Kristi börd, då Gud av nåd lät evangelii ljus uti dessa nordiska länder itändas och den kristna läran uti vårt kära fädernesland införas och utspridas. — Ty hava Vi för en stor nytta och nödvändighet aktat till Guds namns äras befrämjelse och hans församlings uppbyggelse att författa och utan längre uppskov i trycket utgå låta en viss kyrkolag och ordning vid gudstjänstens förrättande och allt övrigt, som i någon måtto rör och angår kyrkoväsendet och lärostandet, fördelt uti vissa kapitler på sätt och vis som följer.”

Tiderna har blivit andra, och Svea rikets status har undergått stora förändringar, ändock är väsentliga delar av denna kyrkolags föreskrifter alltjämt gällande lag.

I förevarande sammanhang må då här anföras ett utdrag av Kap. 24, som talar om biskopens åligganden, nämligen paragraferna 6—13,

där med den tidens, för oss sentida människor ganska dråpliga språk och ordvändningar stadgas, hur en biskopsvisitation skall planläggas och utföras.

”Biskopen skall uti sitt stift en gång om året visitera så många församlingar som möjligt är; och förutan prosten och några kontrak-tister en av kapitlet och dess notarius sig till hjälp taga”.

”Terminen till visitationen avkunnas några predikodagar förut såväl ock korteligen vad därvid skall förrättas; och måste både lärare och åhörare sig därvid skicka och bereda. Inga åhörare, hög eller låg, barn eller tjänstefolk, icke heller de av främmande lära, som bo i socknen, må utan laga förfall bliva därifrån, undantagande så många, som till husets skötsel och säkerhet nödtorftigt hemma lämnas måste. De motvilliga och tredskas namn skola upptecknas, och den förfallolös utbliver böte till kyrkan en daler, men barn och legofolk två marker silvermynt”.

”Vid biskopens ankomst till en prost- eller prästgård skall prosten själv göra redo för sig och sitt ämbetes förrättande samt om församlingens tillstånd, och vad lärare och åhörare i någon måtto angår, som biskopen bör hava kunskap om, utförligen berätta. Kyrkoherden skall giva biskopen till känna, huruledes han sina studier fortsätter och efter vad sätt och ordningar han sina predikningar inrättar. Desslikes ingiva en längd med kolumner angående sitt sockenfolks förkovring i catechismi lära, efter vilken förteckning de ock följande dagen skola förhöras. Därefter rannsakas, vad på biskopens befallning kan vara förrättat, sedan sista visitationen hållen blev; sammaledes om capellaners, krigsprästers och studenters förhållande i socknen. Sedan framtages kyrkoböckerna, uti vilka, under vissa blad och titlar, införes:

1. Inventaria på allt det som kyrkan äger i löst och fast med all den underrättelse som därtill hörer.
2. Kyrkans inkomster, av vad namn de ock må vara.
3. Prästgårds inventarium, och dess tillhöriga ägor.
4. Bänklängden, varuti år efter år de förändringar, som därvid ske, skola upptecknas; men tvistiga mål om bänkar, som intet med förlikning kunna slättas, höra under världslig rätt.

5. Räkningen på inkomst och utgift, för vart år särskilt, under kredit och debet rätteligen författad, samt underskriven av kyrkoherden och kyrkovårdarna, sedan hon i församlingens närvaro är uppläst och sannfärdig befunnen.
6. Vad som i sockenstämma slutet är kyrkans nödortft angående.
7. Vad sällsamt i socknen sig tilldragit haver, bestående av ens eller annans synnerligen goda eller onda bedrift eller ock det, som utom naturens ordentliga skickelse i elementen eller på kvickt och dött sig ter och visar, som värt är att uppteckna.
8. Visitationsakterna.
9. Alla brudfolk med deras och föräldrarnas namn samt under rättelse, vadan de äro komna, och vad vittnesbörd de hava haft.
10. Alla barns, så äktas som oäktas, med deras föräldrars och faddrars namn, födelse- och döpelsedag, så ock orten, där de födda äro.
11. De avlidnas namn, som i kyrkan eller på kyrkogården äro begravnade, med kort underrättelse om deras lägerställen, stånd, villkor, leverne och ålder.
12. Deras namn som tid efter annan flytta in uti eller utur församlingen, med efter rättelse, vadan de komna äro, huru de för sig förhållit och vart de fara. Skrifteboken, eller den förteckning på sockenfolket under by och bolag, fördelad i vissa kolumner däruti vars och ens, som läsa kan, framsteg i cathemisi lära beskrivet varder, inrättas särskilt och skall av prästen med sina titlar ställas i behörig riktighet emellan den dagen, visitationen förkunnas, och då hon hålles. När allt detta antvargas biskopen eller prosten, skola kyrkans föreståndare vara därhos; då ock kyrkoherden giver ett memorial på de saker och ärenden, som han i visitationen har att andraga.”

”Den följande dagen, när folket är församlat i kyrkan, begynnes visitationen med gudstjänsten. Predikan hålles av kyrkoherden eller, om han är sjuk, av capellanen.”

”Därpå företages catechismi förhör: då icke allenast skall givas akt uppå det, som folket läser utantill eller i bok, utan ock huru de själva texten och doct. Lutheri uttydning förstå och begripa. När förhöret är ändat, få kvinnorna och allt ungt folk hemlov; de som hava varit flitiga, berömmas, och de försumliga förmanas till större flit och åhåga. Manfolket förtövar i kyrkan, och de äldste stiga in i koret; då tages pastors ingivna minnesskrift fram, och vad dessutom församlingen i gemen eller någon i synnerhet haver att påminna eller visitorerna finna nödigt församlingen att förehålla. Vad som i kyrkboken bör in-tecknas, det skall ske, förrän de skiljas åt, såväl som ock acta visitationis av notarien förfärdigas och av visitorerna underskrivas.”

”Föräldrarna måste troligen förmanas att låta sina barn i deras kristendomsstycken väl och fliteligen underrättas; och de som den omsorgen i församlingen åligger, vare sig capellan eller klockare, tillhållas med flit att driva barnaläran och undervisa barnen att läsa i bok.”

”Om socknens sjukstugas inkomst, och huru den bliver förestånden, skola ock visitorerna göra sig noga underrättade och på allt sätt främja de sjukas bästa.”

”Vid visitationerna må ingen taga utav kyrkans penningar något och förära biskopen eller prosten, utan där kyrkoherden och församlingen av god och fri vilja tänka att giva dem något, så skall det ske av deras egna medel och icke av kyrkans medel, som till dess tarv och tjänst allena böra bliva behållna och oförryckta.”

Efter dessa riktlinjer

företogs den visitation i Hakarps pastorat som ägde rum sex år efter lagens tillkomst och om vilken nu först skall berättas.

I protokollet heter det, att ”Reverendissimus et Amplissimus Dominus Magister Samuel Wirenius” höll visitationen den 2 maj 1692. alltså medan ännu den gamla kyrkan var i bruk och prästgården stod invid kyrkan.

*Samuel Wirenius,
biskop i Wäxjö 1688-1703.*

Den "högvördige och lysande herr biskopen och magistern" Wirenius började visitationen med gudstjänst i kyrkan, därvid han höll predikan över orden i Efesierbrevets 5 kapitel 16 vers: "Tagen väl i akt vart lägligt tillfälle, ty tiden är ond", eller som det stod i dåvarande översättning (Gustaf Vasa-bibeln av år 1541): "Skicker eder efter tiden, ty tiden är ondh".

Därefter vidtog catechismi förhör, dvs förhör i kunskaperna i den kristna läran. Protokollet förtäljer, att resultatet var mycket gott.

Hans högvördighet fann också allt vara i god ordning beträffande inventarier och kyrkoböcker.

Ingen missämja synes ha förefunnits inom församlingen, biskopen berömde församlingen för detta förhållande och manade den att söka bevara detsamma.

Kyrkoräkenskaperna var det heller ingen anmärkning på utom i ett avseende: en del penningar hade utlånats utan säkerhet. Biskopen uppmanade debitoren att med det snaraste återbetala de lånade medlen → han löpte annars risk att de indrevs exekutivt.

Kyrkoherden, Joachim Bergman, anmälde, att vin- och byggnads-säden - en kyrkoskatt vid denna tid - icke räckte till för församlingens och kyrkans nödtröft. Därför beslöts, att var och en som

gick till Herrens Nattvard - således alla nattvardsberättigade, eftersom alla sådana vid denna tid verkligen också deltog i komunionen - skulle giva därtill 3 fyrkar; räckte ändå inte detta, skulle man giva 1 öre silvermynt. Dessa avgifter skulle kyrkvärdarna uppsamla på midsommardagen varje år.

Studenthjälpen bestämdes till samma belopp som förut; denna hjälp skulle upptagas med håv och fick ej tagas av kyrkans medel.

Slutligen skulle inte heller S p ö g u b b e n ha sin lön av kyrkans medel, utan såsom skedde annorstädes, uppsamla den av matlagen, varom prosten skulle närmare bestämma.

Protokollet är undertecknat av biskopen, av häradsprosten Erland Dryselius i Jönköping och konsistorienotarien Laurentius Ulmgrehn.

Vad som förvånar i detta protokoll är det faktum, att det förestående kyrkobygget inte ens är nämnt. Dock stod den nya kyrkan färdig redan två år därefter och invigdes 1 söndagen i Advent den 2 december 1694. Att så kunde ske, torde församlingen ha att tacka Generalinspektör Nils Hägerflycht på Hakarps säteri för. Kyrkan var ett resultat av hans pådrivande kraft och generösa stöd och gåvor.

Trettio år därefter

företogs åter visitation i Hakarps pastorat. Biskop vid denna tid var David Lund och prost Theodor Junbeck i Jönköping. Vid visitationen den 29 juni 1722 närvar också domkapitelsledamoten Jacob Flachsenius.

Aven denna visitation inleddes med gudstjänst med predikan av biskopen. Vid katekesförhöret, som därefter hölls, befanns, att åhörarna var väl införda i sin kristendomskunskap och att såväl äldre som yngre kunde läsa väl. Dock förmärktes någon brist hos en del unga, men biskopen förväntade, att denna brist skulle avhjälpas med "all flit och åhåga".

Genom åtskilliga hänvisningar till Skriften påpekade biskopen, hur stort misshag Gud har till de allmänna synderna: skrymtaktighet i gudstjänsten, sabbatens ohelgande, svordom och fylleri, och han uppmanade församlingsborna att fly och undvika allt sådant. Likaså förmanade han dem att flitigt inställa sig till katekesförhören. Föräldrarna skulle också flitigt hålla sina barn till att läsa

i bok - vilket, tillägges det till uppmuntran, hos en god del märkts redan ha skett.

Det konstaterades, att protokoll och kyrkoböcker var förda "med all noga flit" av "ärevördige hr Kyrkoherden" (som vid denna tid var Anders Ståhl). Av räkenskaperna framgick, att behållningen i kyrkokassan år 1721 var uti redbart mynt 223 riksdaler 15 skilling silvermynt. Till kyrkans reparation hade emellertid utgivits 138 riksdaler 18 skilling, varför "nu för tiden behålna redbara medel" utgjorde 84 riksdaler 29 skilling silvermynt.

Aven vid detta tillfälle var vinsäden aktuell. Åborna - hemmansägarna - var skyldiga att giva en viss mängd sådan, och nu vitsordades, att de var närmast att inlösa denna med penningar, om de gäve lika mycket som andra köpare. I annat fall skulle den försäljas till högstbjudande. Kyrkoherden skulle ha överinseende över dessa transaktioner.

Ringmuren kring kyrkogården synes ha varit ett problem under lång tid. Den hade behövt omses och repareras för länge sedan. Men då detta hade varit på tal, hade man alltid föreburit, att det var så mycket annat arbete som skulle utföras. Men nu uppmanades församlingen allvarligen att sätta i gång med detta arbete - man borde ju tänka på att man nu hade en väl uppbyggd och vacker kyrka - den tarvade en väl skött ringmur.

Till protokollet antecknades, att inga särdeles ogudaktiga hade blivit anmälda - oaktat det hade efterfrågats. Likaledes betygade församlingen enhälligt, att allt "med gudstjänstens förrättande och catechismi läras flitiga drivande" tillgick efter Kungliga kyrkolagen. Däremot uppgavs, att en del av församlingens ledamöter inte deltog i sockenstämmorna. Dessa förmantes nu att "sig därvid endräkteliga inställa, väl vetande, att deras, som från sockenstämman sig avhålla, talan emot vad slutet bliver alls intet bör gälla".

Det blev meddelat, att böter alltid utdömdes och utkrävdes för "otidigt sängelag", och jämväl indrevs på vederbörligt sätt plikt-pengar för lönskeläger.

Om en ansökan om bänkplats i kyrkan heter det ordagrant i § 13 av protokollet: "Hvålborna Jungfruns Maria E. Lejonstens ansökan om stolrum i kyrkan för sitt folk lämnas till ährevördige Hr Probstens afhjälpande, som med Hr Kyrkoherden var däruti seende bästa

*Gustav Adolf Humble,
biskop i Wäxjö 1730—1741.*

utväg till att ställa Jungfrun till freds, och derhos lagande att ingen härigenom sker intrång”.

Slutligen vitsordades det, att det rådde ”god och förnöjelig enighet” mellan lärare och åhörare, ”varefter slutades med den högstes välsignelses tillönskande”.

Till protokollet fogades under rubriken Kyrkostaten: ”Pastor Hr Andreas Ståhl, Organisten som tillika är Kläckare Anders Persson”.

Det tredje protokollet, för vilket skall redogöras, är från biskopsvisitationen den 12 juni 1733. Det innehåller inte mindre än 21 punkter. Även nu var Andreas Ståhl kyrkoherde och Anders Persson organist och klockare. Men i Wäxjö hade Gustaf Adolf Humble blivit biskop, och det är denne biskop som visiterar Hakarp 1733. Han synes under besöket ha träffats av någon sjukdom men genomförde visitationen med kraft. Som notarie tjänstgjorde Magnus Stolpe, varjämte domkapitelsledamoten Laur. Odelin var närvarande.

Jesu ord enligt Joh. 17: 4: ”Jag har förhärligat dig på jorden, genom att fullborda ditt verk som du har givit mig att utföra” utgjorde grunden för ”ett heligit och uppbyggeligt tahl”, varmed biskopen inledde gudstjänsten.

Katekesförhöret gick även denna gång utmärkt, och deltagarna berömdes för sina kunskaper.

Inventariet genomgicks. Närvarande vid denna förrättning var kyrkvårdarna Sven Svensson i Lexarp och Sven Jonsson i Gunnestorp samt sexmännen Måns Jonsson i Raten, Per Nilsson i Svineryd, Lars Hansson i Stibbarp, Erik Svensson i Kikstorp, Anders Andersson i Raten och Hans Jonsson i Bråneryd.

Det antecknades, att förrättandet av den allmänna gudstjänsten på Sön- och Högtidsdagar, Apostladagar och andra skedde i rättan tid och att katekesförhör hölls flitigt såväl i kyrkan som i hemmen.

Kyrkoherden berättade, att han börjat med predikoförhör och nu skulle kontinuerligt fortsätta därmed. Vidare skulle ett kapitel ur bibeln läsas å alla predikodagar, såvida tiden medgäve detta. Meningen synes ha varit att läsa bibeln i ett sammanhang kapitel efter kapitel och att denna läsning skulle ske efter gudstjänstens slut.

Inte heller vid denna visitation förspordes några grova syndare. Dock med ett undantag: Håkan i Spelebo. Om honom heter det, att han "med sin hustru en otidig och ochristlig lefvnad föra skall, så att hon, som eljest hafver om sig godt loford, blifvit medelst mannens ochristliga förhållande så till sitt sinne förswagad och betagen, att hon ej på 4 åhrs tid kunnat bringas till att komma till den h. nattvarden; men emedan Håkan från denna församl. redan afflyttat till Skärstad och hustrun allenast för hans hårdhets skull blifvit nödgad hit tillbaka, till sina anhöriga, sig begifva, så blifver saken vid visitations anställande uti Skärstad, vill Gud, företagen och afgjord".

Enighet, sämja och kärlek sades vara rådande mellan lärare och åhörare.

S. k, sven- och mökvällar synes ha förekommit i Hakarp vid denna tid, men kyrkoherden Ståhl upplyste, att de blifvit avskaffade - i enlighet med K. Maj:ts Resolution.

Räkenskapsböcker och andra böcker var i synnerlig ordning "inrättade och hållne". Men en egendomlighet påtalades: räkenskaperna upplästes nyårsdagen på predikstolen i stället för vid vederbörande sockenstämma. Kyrkoherden uppmanades nu att låta vederbörligen granska och underskriva varje års räkenskaper samt uppläsa dem på valborgsmässosockenstämman.

Det varnades på det allvarligaste för att utlåna kyrkans medel utan betryggande säkerhet.

Fyra år före denna visitation hade Edvard Orm försett den nu fyrtioåriga kyrkan med målningar. Detta återspeglas i protokollet. Däri konstateras att kyrkan befann sig i gott skick och ej behövde någon reparation, eftersom den för någon tid sedan å nyo uppbyggtts och sedermera utsirats och bepryotts med en skön målning.

Vin- och byggnadssäden - avgifterna till kyrkan - synes ha varit ett ständigt återkommande problem för församlingen. Av protokollet att döma synes man för tio år sedan (1723) ha överenskommit, att de skattskyldige fick i pengar lösa varje tunna säd med 6 riksdaler silvermynt - oavsett goda eller dåliga år. Priset sattes nu till 5 riksdaler, men även detta pris tycktes några för tungt att erlägga. Eftersom de tiondeskyldige inte kunde vägras att lämna tributen in natura - med stora svårigheter för kyrkan att omsätta den i penningar - var man i en svår situation. Problemet löstes av Majoren, ädelborne Hr Queckfeldt, som gjorde följande erbjudande. De tiondeskyldige skulle till honom inleverera meromnämnda spannmål, och mot detta skulle han till kyrkan inbetala 5 riksdaler smt för varje tunna. Erbjudandet gällde för en tioårsperiod: från och med 1733 till och med 1742. Detta erbjudande antogs, och Hr Majoren berömdes för att han så benäget hade haft kyrkans bästa i åtanke.

Bogårdsmuren (kyrkogårdsmuren) befanns nu vara väl lagad och i gott skick, men kyrkoherden skulle tillse, att den (för underhållets skull) blev indelad i rotar.

Prästgården hade flyttats från sin plats i kyrkans närhet, och inga byggnader stod nu för nära kyrkan.

Det betygades, att Kungl. kungörelser ang. skogseld, sabbatsbrott etc. och andra ankommande publikationer upplästes författningsenligt, för att sedan förvaras i en därtill avsedd kista vid kyrkan.

Vidare antecknades, att inga fattigstugor fanns i församlingen. "Dock bliver de fattiga, 20 personer till antalet, rikl. upphållne och födda; men emedan Pastor påminner, att åtskilliga från andra orter kommande fattiga söka sig i Församlingen intränga, så har Pastor med Församl., uppå allmän Sockenstämma, d. 1 Nov. 1730 ett slikt förfarande sökt hämma och förekomma såleds, att ej mer än 20

fattiga måge i Församl. intagas, med mera, som protokollet lyder, begärandes fördenskull nu däröver Hans Högvördighets confirmation, vilket såsom en billig och välgrundad inrättning, nu fastställdes och confirmerades; havandes Pastor med sexmännen frihet, om några utom de intagna fattiga med otidigheter sig emot Pastor eller Församl. visa, demsamma med stockstraff belägga, på det andra därav måge taga sig behörig varnagel". I samband härmed påpekades, att den av Hans Maj:t förnyade tiggareordningen borde uti alla delar såväl av kyrkoherden som församlingen vid ansvar efterlevas.

I det följande förhandlades om Dopet och Gudstjänsten. Församlingens ledamöter blev grundligt underrättade om att dopet skall förrättas i kyrkan och ej i hemmen. Ingen borde hädanefter begära, att barnen döptes i privata hus och motivera detta med barnens svag- och opasslighet. Dop i hemmen fick endast ske i verkligt nödfall. I fråga om gudstjänsten tillsades församlingens inbyggare att gå in i kyrkn strax efter sammanringningen "och därstädes endrättigt och med gudelig andakt sin syndabekännelse göra". Klockaren skulle tillsäga de utanför stående att förfoga sig in - i annat fall "bleve de med dörrarnas tillslutande utestängda".

Visitationen avslutades på ett ganska märkligt sätt. Det vill synas som om biskopen, som var född i Jönköping och hade tillbringat sina första 13 år i denna bygd, hade vistats inom Hakarps församling under några av sina barnår och då särskilt på Hakarps sätesgård. Till minne av det goda han då upplevat skänkte han nu vid denna visitation 100 daler silvermynt "uti Specie ducater" till Hakarps kyrka, "allenast ... ett litet prof av sin erkänsla för den stora nåd och underliga den högstes styrelse han erfarit", såsom han själv motiverade gåvan.

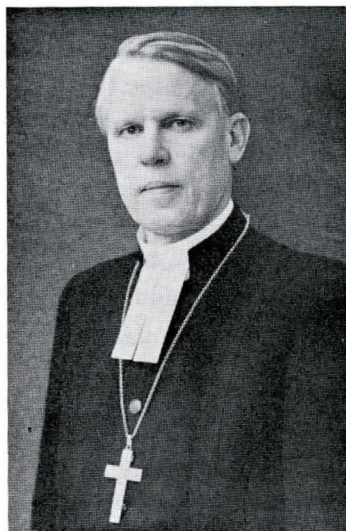
Och det är Majoren Wälborne Hr Queckfeldt som till sist framkommer och "på hela församlingens vägnar avlägger en skyldig och wördsam tacksägelse" för den stora gåvan. Samtidigt tillönskar han "Högvördige Hr Doctor och Biskopen, med dess välborna K. Fru och Familie, alsköns nåd, glädje och välsignelse".

Därmed var även denna visitation lyckligen avslutad.

Låt oss nu

förflytta oss 230 år framåt i tiden. Vi kommer då till våra egna årtal. Den 13-15 november 1964 förrättade biskop David Lindquist

*David Lindquist,
biskop i Wäxjö 1962.*

visitation i Hakarp — med biträde av f. stiftsnotarien Erik Hård af Segerstad.

Mycket hade hänt sedan 1733. Folkmängden hade stigit. Samhället Huskvarna hade vuxit upp och blivit församling och eget pastorat. Mycket av det gamla hade försvunnit, men mycket nytt hade också kommit till. Därför måste givetvis också visitationen 1964 skilja sig åtskilligt från sina föregångare som här beskrivits.

Mellan åren 1733 och 1964 ligger en väldig händelseutveckling vad beträffar skolväsendet. I de föregående protokollen hade den kyrkliga "skolverksamheten" skymtat. År 1842 kom den första skolstadgan — "en skola i varje församling". Kyrklig och borgerlig kommun samverkade genom gemensamma kyrko- och skolråd. På 1930-talet skildes den borgerliga kommunen från den kyrkliga i skolhänseende — det blev skoldistrikt med folkskolestyrelser. Sekulariseringen har fortskridit, genom den nya kommunlagen är skolorna en angelägenhet för kommun och skolstyrelse.

Man får naturligtvis tänka sig, att visitationerna 1692, 1722 och 1733 inte bara bestod av de samlingar, för vilka redogjorts ovan. Före kyrkosamlingen låg mycket arbete — vilket ju också framgår av föreskrifterna i kyrkolagen. Men biskopens besök koncentrerades

nog ändå till gudstjänsten i kyrkan — motsvarigheten till den sista dagens evenemang i en nutida visitation: högmässan med visitationsstämman.

Vid en visitation får man nu skilja mellan två saker: själva visitationen och de besök som biskopen gör på vissa punkter. Visitationen gäller de rent kyrkliga förhållandena, besöken gör biskopen dels på inbjudan, dels på eget initiativ.

Biskopen besökte den första dagen Carlfors bruk och SAAB:s verkstäder i Stensholm. Det var mycket intressanta besök.

Därefter visiterade han de två löneboställena: Hakarps Prästgård och Kikstorps Stom.

Ålderdomshemmet och Pensionärshemmet besöktes, och där hölls andaktsstunder. På kvällen var det ungdomssamling i Ungdomsgården. Och den första dagen avslutades med aftonbön i Stensholms kyrksal, där ett krucifix och en liten ringklocka invigdes.

Andra dagen besöktes skolorna, sedan man först hade haft morgonsamling i kyrkan. I Stensholmsskolan åhördes lektion, men även de övriga skolorna besågs.

På eftermiddagen ägde specialvisitation rum, förlagd till Ungdomsgården, till vilken kallats och inbjudits ej blott medlemmar av pastoratets förvaltande och beslutande organ, utan även lekmän, aktiva i barn- och ungdomsvård, kyrkobröder, sykretsar osv.

I sin framställning betonade biskopen bl. a., att kyrkorådet kan göras effektivare t. ex. genom att dess olika medlemmar toge som sin särskilda uppgift en viss gren av kyrkans verksamhet. Hakarps problem är den svaga församlingskänslan — beroende på tätorternas avstånd från kyrkan och kanske också på rörligheten på grund av in- och utflyttning. Inflyttningen är stark. Det finns därför behov av ännu en präst — och nya deltagare i det frivilliga kyrkliga arbetet. Biskopen vädjade till kyrkfolket att draga flera med sig till den kraftkälla kyrkogången utgör.

Den andra dagen avslutades med helgmålsbön i kyrkan med samling av nyligen konfirmerad ungdom.

Sista dagen var söndagen den 15 november, söndagen före Dom-söndagen.

Vid förstaringningen kl. 10 samlades söndagsskolbarnen till barn-gudstjänst. Och vid sammanringningen kl. 11 fylldes kyrkan för

högmässa med nattvard, förrättad av Hans Högvördighet Biskopen, med undantag för predikan, som hölls av kyrkoherden.

Efter högmässan hölls visitationsstämma. Med utgångspunkt från kyrkoherdens förut avgivna ämbetsberättelse konstaterade biskopen, att den kyrkliga seden, vad beträffar förrättningar, bevarats förhållandevis väl. Biskopen framhöll, hur nödvändig hemmens solidaritet med barnen under konfirmationstiden är, likaså det verkliga deltagandet i församlingens gudstjänst med bekännelse och bön. Församlingen måste alltmer taga ansvar för de ungas fostran.

Biskopen hoppades, att församlingshemmet vid nästa visitation skulle vara en verklighet. Han ville kalla Hakarp en framtidsförsamling att energiskt planera för. Vänlighet och generositet mot kyrkan är positiva drag, men vad som framför allt krävs är de mångas personliga engagemang, ej bara som åskådare och åhörare, utan som medarbetare åt himmelens, skapelsens och frälsningens Gud själv. Statistik och siffror kan ej röja det fördolda livet i själarna, men så sant Jesus lever "skola vederkvickelsens tider komma", om vi håller ut.

Sist önskade biskopen över alla Guds välsignelse och den frid som övergår allt förstånd.

Wirenius, Lund, Humble, Lindquist,

fyra biskopar har vi sett visitera Hakarp och utströ förmaningens ord. Ännu en biskop må få besöka oss, aposteln Petrus, han som säger i sitt första brev kap. 2 vers 25: "Ty I voren såsom vilsefarande får, men I ären nu omvända till edra själars herde och biskop" (gamla översättningen). Den biskop som Petrus här nämner är Jesus Kristus. Salig är den som vill ta till sig vad de orden innehåller. Då har den bästa av alla visitationer ägt rum.

Inför polisväsendets förstatligande

Av Anders Snöberg

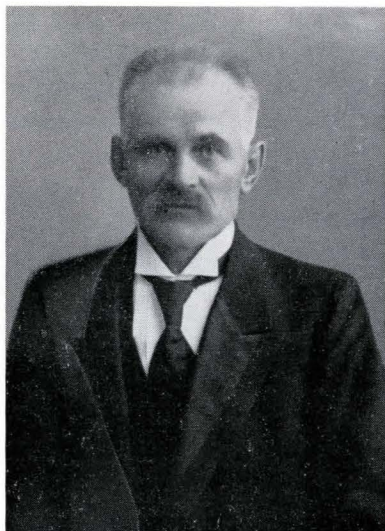
Polisväsendets förstatligande den 1 januari 1965 har till följd att Hakarp upphör att vara stationeringsort för polis. Upphävandet av denna mer än hundraåriga kommunala institution ger anledning till en blick bakåt i tiden för att i någon mån följa upp utvecklingen beträffande polisväsendet.

Det låter sig inte göra att exakt fastställa en tidpunkt, då polisväsendet först började framträda i vårt land. Samhällsbildningen krävde vissa regler, och byarna antog efter hand en ålderman eller stamhövding, vars uppgift bl. a. var att övervaka bybornas sedliga vandel och redliga handlande i enlighet med uppgjord byordning. Byarna växte ut och blevo alltfler. Härigenom uppkom socknar, härader och tingslag. Landskapen kom till och i varje landskap valde bönderna en egen hövding, som efter landskapslagarnas tillkomst kallades lagman.

De bärande principerna för det svenska rättssamhället markeras eftertryckligt i Upplandslagen, stiftad 1296 av Birger Magnusson: "Lag skall vara satt och skipad till efterrättelse för hela folket, både fattiga och rika, och till skillnad mellan rätt och orätt. Lag skall bevaras och hållas, de fattiga till värn, de fridsamma till frid, men de ospaka till näpst och skräck. Lag skall vara de rättvisa och rättfärdiga till heder men de vrånga och orättfärdiga till efterrättelse. Vore alla rättvisa, då behövdes ej lag".

Då emellertid någon organiserad polismakt i egentlig mening vid denna tid ännu ej fanns, som effektivt kunde övervaka lagarnas efterlevnad, ankom det i stort sett på envar att vara sin egen polisman, och av speciellt intresse i detta sammanhang är en bestämmelse ur den s. k. "tjuvabalken", vilken samtidigt kan betecknas som ett slags polisinstruktion för allmänheten och som lyder: "Tager man tjuv sin, och tjuvgodset med, bakbinde tjuvens händer och lede honom till tings med två vittnesmän, som vittna på tinget, att han är rätte tjuven, gånge med tolv av tingsmenigheten ed på att han är verklig tjuv; därefter är han värd att liv låta. Sedan skall man döma honom

*Frans Victor Pettersson,
fjärdingsman 1892 samt 1900—1917.*

till hugg och till hängning, till dråp och till död, till torv och till tjära, ogill för arvinge och åtalare”. Härvid anses ha tillgått så, att tjuvens huvud före avrättningen rakades, insmordes med tjära och doppades i fjäder, varefter han fick löpa gatlopp mellan tingsmenigheten, som därvid kastade torvstycken på honom. Tillämpning av den sådana procedur i dag vid våra domstolar skulle tvivelsutan ge många försörjning vid våra småländska torvmossar.

I ett tidigt skede under medeltiden började kyrkan visa intresse för god ordning och sedlighet inom de olika församlingarna, bl. a. genom att utse s. k. sexmän, vanligen sex lantbrukare, som utövade en viss polisverksamhet på landsbygden. De skulle till sockenstämman inrapportera sådana förseelser som svordom, förtal, stölder, dryckenskap och lösaktigt leverne, och de kunde också själva ådöma straff. En av de vanligaste straffarterna var därvidlag ”stockstraffet”, som nyttjades ända in på 1800-talet.

Kring mitten av 1300-talet kan man för första gången skönja konturerna av ett polisväsende. Detta har vuxit fram fas för fas genom århundradena och bildats efter seklers beprövade erfarenheter.

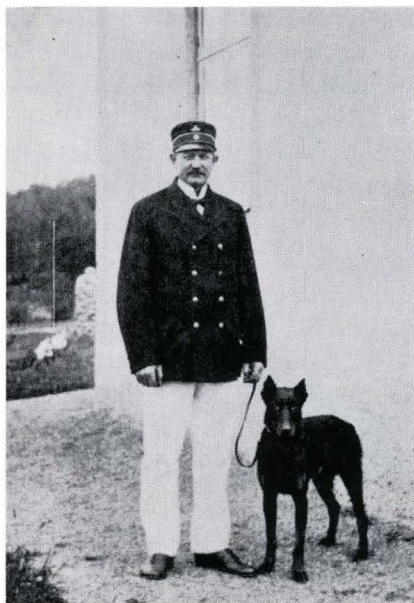
På landsbygden ålåg det ursprungligen länsmännen och sedermera fogdar och fjärdingsmän att övervaka lagarnas efterlevnad och ansvara för upprätthållandet av god ordning inom sina respektive socknar och härader. I början av 1400-talet tillsattes ett antal fogdar och dessa kom med tiden att något inskränka länsmännens verksamhet, isynnerhet då det gällde att indriva Konungens skatter men också i fråga om beivrandet av brott.

Fjärdingsmännen utsågs ursprungligen av ortsbefolkningen, en för varje fjärdedels härad - varav beteckningen "fjärdingsman" - men redan år 1593 tillkom en förordning, enligt vilken det skulle finnas en fjärdingsman inom varje socken. Fjärdingsmannabestyret synes ursprungligen ha betraktats som ett slags förtroendesyssla bland ortsbefolkningen, men från slutet av 1600-talet torde det ha ansetts som ett onus och gått i tur mellan vissa hemman med ombyte varje år, varvid skyldigheten åvilade skattebönderna, medan frälsehemmanena voro befriade från denna syssla fram till 1830-talet.

När den första stadgan eller instruktionen för fjärdingsmän tillkom, kan inte med bestämdhet fastställas. Den tidigast kända är från år 1606, enligt vilken fjärdingsmännen var och en i sin socken skulle uppbära skatter för att sedan redovisa dem till länsmännen eller fogden, till vilka de även skulle inberätta alla grövre brott och även i övrigt hålla dem underrättade om sådana förhållanden, som kunde vara av vikt vid fullgörandet av deras åligganden, övervaka efterlevnaden av lagar och förordningar och vidare ombestyrta verkställighetsåtgärder och lämna erforderlig handräckning, exempelvis vid lösdrivares anhållande. Som ett speciellt förtroendeuppdrag för dem angavs därjämte, att de ågde rätt att uppskåra budkavle.

En tämligen god uppfattning om fjärdingsmännens uppgifter under 1800-talet får man av 1850 års fjärdingsmannastadga, enligt vilken det ålåg fjärdingsmännen att ofördröjligen underrätta länsmanen eller kronofogden "då gröfwre brott blifwit begånget, eller då något förehafwes, som störer eller hotar allmänna säkerheten eller hus- och hemfrid, eller om död människa träffas å mark eller eljest dödsfall förekommer i förening med owanliga eller misstänkta förhållanden". Vidare skulle de inrapportera utbrutna epidemier eller episodier samt vådeeld och andra olyckor, närvara vid mantalsskrivningar och uppbořdsstämmor och för övrigt vara närvarande vid alla tillfällen då

*Herman Appelkvist,
fjärdingsman 1918—1926.*

större folkanhopningar förekom, exempelvis vid marknader och avrättningar. Dessutom skulle han biträda vid uppstånd och sammandragning av beväringsskanser samt ordnandet av dess inkvartering, öva tillsyn över att vägar och gator hölls i vederbörligt skick och över utstakandet av vintervägar etc. Därjämte ålåg det fjärdingsmännen att biträda vid verkställighet av domar och utslag, delge stämningar i brottmål, kalla nämnd till urtima ting m. fl. liknande uppgifter. Liknande bestämmelser går igen i 1899 års fjärdingsmannainstruktion. I de flesta fall kom deras arbete huvudsakligen att bestå i indrivning av vid uppståndsstämmor ej erlagda skatter, delgivning o. dyl. Vi skall nämligen ha klart för oss, att dessa fjärdingsmän, i dagligt kallade "fjärskarlar" eller "fjäringar", till långt in på 1900-talet ej voro heltidsanställda utan hade sin huvudsakliga utkomst på andra områden, främst då lantbruk. Deras årslöner för fjärdingsmannabestyret ger bl. a. klart belägg för detta.

I vår egen kommun fanns under 1800-talets senare hälft förutom två fjärdingsmän även ordningsmän, ibland kallade tillsynsmän. En sådan fanns i varje kyrkorotel och valdes av kommunalnämnden.

De torde ha varit efterföljare till sexmännen och hade till uppgift att biträda kommunalnämnden och genast tillkännagiva om någon oordning eller något smittosam sjukdom förekom, anmäla, därest någon innehade hund, för vilken skatt ej erlagts och enligt 1871 års fattigvårdsförordning "noga och allvarligen anhålla bettlare" och med dem enligt nämnda förordning förfara. År 1863 utsågs följande till ordningsmän:

kyrkoroteln: Carl Jönsson i Ammarp,
östra roteln: Petter Jönsson i Ingelycke,
Stensholms rote: Johan Spång i Skogen,
södra roteln: Johan Jonasson i Vissmålen,
Husqvarna rote: Stockmakare C. A. Hallberg.

Fram till år 1881 voro båda fjärdingsmännen boende "över berget" men från nämnda år var en boende nere i Husqvarna brukssamhälle, vilken ordning sedan bibehölls fram till köpingsbildningen 1907.

Från att ha varit en oavlönad förtroendepost tillkom efter hand en årslön till fjärdingsmannen. Lönen kunde dock näppeligen ge anledning till konkurrens om tjänsten. I kommunalstämmans protokoll från den 21/3 1876 kan man nämligen läsa: "Den av fjärdingsmännen Sven Svensson i Baggarp och Peter Svensson i Bockamålen framställda begäran om löneförhöjning blev efter överläggning beviljad, så att vardera av ovannämnda tjänstemän med detta årets ingång årligen erhålla tjugofem kronor, vilken lön skall i januari månad från kommunalkassan betalas". Denna lön var sedan oförändrad fram till år 1900, då en "generös" höjning till 75 kronor ägde rum. Lönen har sedan utvecklats i relation till de ökade arbetsuppgifterna och tjänstens övergång från deltidssyssla till fast heltidsanställning. Några exempel: 1910: 125 kr, 1920: 550 kr, 1930: 700 kr, 1940: 1.500 kr, 1950: 7.500 kr.

De upprepade ornstöpningarna av statsförvaltningen återverkade på många områden och kom också att påverka fjärdingsmannainstitutionen. Enligt 1850 års stadga skulle fjärdingsmannen utses av sockenstämman, medan lagen av år 1899 föreskrev, att han skulle väljas vid kommunalstämma för en tid av minst tre år. Denna lag ägde tillämpning fram till 1925, då vi erhöll en ny polislag. Av kommunalstämman valda fjärdingsmän kvarstod i tjänst med få undantag endast under kort tid.

David Carlsson,
fjärdingsman 1927-1952.

Den 30/8 1908 föredrogs i kommunalstämman en skrivelse från kronolänsman G. A. Johansson i Jönköping, i vilken begärdes stämans utlåtande angående anställning av en extra polisman för kommunen under år 1909 enligt Kungl. Maj:ts nådiga cirkulär av den 17 juni samma år. Stämman beslöt att extra polisman "för närvarande icke skulle anställas, då sådan ej ansågs av behovet påkallad". Två år senare upprepades kronolänsmannens begäran. Kommunaltämman ansåg nu att behov av särskild ordningspolis förelåg och beslöt anslå nödiga medel för avlöning med samma belopp, som kommunen skulle begära från det av Kungl. Maj:t härför anvisade förslagsanslaget. Från 1912 anställdes så en extra polisman, Frans Andersson, Dalslund, som erhöll en årslön av 200 kronor. Av detta belopp bidrog staten med 100 kronor. Det kan vara av intresse för läsekretsen att taga del av den instruktion, som kommunalnämnden antog för denne polisman. Den lyder:

§ 1.

Polismannen skall varje dag mellan kl. 8 - 10 en patrullera vägen Nordskogen-Pettersberg och Ebbes Bruk samt därvid tillse att inga oordningar eller störande uppträden inom området får förekomma. Lördagar och söndagar utsträcker patrulleringen till landsvägen Pettersberg-Stensholms åbro och den s. k. korsvägen, varvid tillses att inga folksamlingar, dans eller

*Frans Andersson,
polisman i Hakarp 1912—1923.*

dylikt, vare sig vid åbron eller andra ställen inom detta område får äga rum.

§ 2.

Förutom ovan angivna patrulleringstider åligger det polismannen att varje avlöningsdag och dag efter avlöning tillse ordningen inom nämnda områden, och må han därvid själv bestämma lämpligaste tider för patrulleringen.

§ 3.

Enär det kommit till kommunalnämndens kännedom att bryggare från Jönköping utköra öl till Egnahemsområdet, bemyndigar kommunalnämnden polismannen att kontrollera nämnda ölförsäljning genom att låta vederbörande ölutkörare förete polismannen rekvisitioner på öl som konsumenterna rekviderat. Denna kontrollering bör företagas minst en gång var fjortonde dag, då polismannen samtidigt avpatrullerar hela egnahemsområdet.

§ 4.

För övrigt ställer sig polismannen till efterrättelse de särskilda föreskrifter, som kan för ordningens upprätthållande inom församlingen nödgas vidtaga.

§ 5.

Lönen utgår med tvåhundra (200) kronor för år räknat från och med den dag polismannen tillträder tjänsten. Dessutom tillhandahåller Hakarps kommun polismannen mössa och uniformsrock (kavaj eller rock), vilka persedlar han vid tjänstgöringen skall vara iklädd.

I september 1912 beslutade kommunalstämman enhälligt bibehålla polismannen år 1913 mot en årslön av 200 kronor. Den förlupna anställningstiden hade enligt kommunalstämman visat, att polis-mannens arbete väsentligt bidragit till det lugna och goda förhål- lande, som varit rådande under den gångna delen av året. År 1923 fick dock Andersson lämna sin polistjänst, eftersom kommunalfull- mäktige då beslutade att indraga densamma på grund av höga utgifter. Hans årslön var då 300 kronor, av vilket belopp kommunen bidrog med hälften.

Ur tillgängliga handlingar har inhämtats att följande fjärdingsmän och polismän varit förtroendevalda eller anställda under de senaste hundra åren:

1864-1877:	Sven Svensson i Baggarp
1864-1880:	Peter Svensson i Bockamålen
1878-1883:	Gustav Johansson i Ammarp
1881:	S. Henriksson i Huskvarna
1882-1906:	Christian Bååth i Huskvarna
1884:	K. Backlund
1885:	Karl Samuelsson i Svineryd
1886:	Alfred Lundberg i Vissmålen
1887:	Alfred Sandahl i Dalskog.
1888:	Sven And. Svensson i Björstorp
1889:	Gustaf Pettersson i Bockamålen
1890:	R. Tidstrand, Bredgården
1891:	J. Linderholm i Stutstorp
1892:	Wiktor Pettersson i Bockamålen
1893:	K. J. Gustafsson i Gunnestorp
1894:	Klas Karlsson, Rosenlund
1895:	S. A. Johansson i Björstorp
1896:	Johannes Johansson, Göransberg
1897:	A. M. Carlsson i Ingelycke

1898:	J. H. Johansson i Gunnestorp
1899:	Carl Nordström i Vassarp
1900—1917:	Frans Wiktor Pettersson i Bockamålen
1918—1926:	Herman Appelvist, Egnahem
1927—1952:	David Carlsson, Ebbes
1952—1964:	Anders Snöberg
1959—1964:	Folke Franzén

Wiktor Pettersson och Christian Bååth innehade ett flertal förtroendeuppdrag och båda äro säkert i minnet bevarade bland många läsare av denna årskronika. "Bååthen" är kanske mest känd som torgpolis.

1954 ägde så en radikal omorganisation av polisväsendet rum för Hakarps vidkommande samtidigt som titeln fjärdingsman försvann i hela landet. Hakarps, Lekeryds och Tenhults kommuner slöt sig samman till ett polisdistriktsförbund, Tvetas härads östra polisdistrikt. Antalet polismän bestämdes till fyra, vilka stationerades i Hakarp, Lekeryd, Tenhult och Barnarp. Det polisiära arbetet, till vilket alltjämt var knutet indrivningsverksamhet, ökade alltmer, och 1959 anställdes ytterligare en polisman med stationering i Hakarp. Vid 1964 års slut voro totalt sju polismän anställda i distriktet.

I samband med polisens förstatligande sker en kraftig centralisering av polispersonalen. Hakarp, Lekeryd och Barnarp indrages helt som stationeringsorter, och i Tenhult reduceras antalet polismän från tre till en. Såväl Hakarp som Huskvarna kommer från år 1965 att tillhöra Jönköpings polisdistrikt. Polisverksamheten i Hakarp kommer närmast att handhas av den i Huskvarna stationerade polispersonalen.

Gamla böcker berättar

av Gott/rid Granemyr

I en tidigare krönika har doktor Kurt Grimlund medverkat med en artikel om hygien, sjukdomar och sjukdomsbehandling i gången tid med tonvikt lagd på förhållandena i Hakarp. Som källa vid sina lokala forskningar har han bl. a. använt sig av de s. k. Statistiska Tabeller, som ta sin början år 1749. Då det kan vara av intresse att även ta del av andra tabellers uppgifter än de, som doktor Grimlund belyst, har här ett försök gjorts att få med något av detta. Där så varit möjligt har en del kompletterande uppgifter hämtats från andra källor.

Innan vi övergår till att låta statistiken berätta är det kanske lämpligt att erinra något om det dåtida Hakarps geografi och om övriga förhållanden, som kunna ge en bakgrund till de siffror och uppgifter, som statistiken ger.

Socknens gårdar och byar uppvisade för 200 år sedan en delvis annan bild än nu, inte bara därför, att det var före storskiftets och laga skiftets tid. Hemmansklyvningen hade ännu ej satt in, så förefaller det ha funnits endast en gård i vardera av de nuvarande byarna Bockamålen, Eskilstorp, Knutstorp och Stutstorp. Å andra sidan fanns det tre gårdar i dåvarande byn Raten, nuvarande Dalskog, samt de inom nuvarande Huskvarna stad befintliga större och mindre gårdarna, av vilka de flesta ju så nyligen försvunnit, att åtminstone deras namn för de flesta är välbekanta. Bönder, som brukade egna gårdar var inte många. En stor jorddrott var vid mitten av 1700-talet den gamle karolinen på Stensholm, Erik Gustav Qveckfeldt. I en jordebok från 1760-talet står han som ägare till följande gårdar inom socknen: Räshälla eller Stensholm med avhysta hemmanet Estelunda, Svineryd, Kikstorps Norrgård, Fager-slätt, Qvarnen eller Tokarp samt Båkamålen. En fru Theet, som residerade på Rosendala, ägde utom denna gård Raten Backegård och Raten Södergård, Gunnestorp och Eskilstorp. Man kan också få veta, att på Hakarps säteri satt hovkvartermästaren Sam. R. Wibom, och att han skötte säteriet med hjälp av 4 drängar och 4

pigor, medan det på Rosendala fanns anställda 6 drängar och 8 pigor. Härtill kommer väl också dessa gårdars torpare.

Så ha vi då socknens industrier. Först och främst fabriken med därtill hörande bebyggelse, vidare krutbruket, anlagt troligen 1647 och sedan ungefär vid samma tid en "klädesstampakvarn". Krutbruket synes ha haft en betydande omfattning, 1746 omnämnes fem krutkvarnar och flera andra byggnader förutom 22 bostadshus för arbetarna.

Av andra industrier fanns sedan 1690 en "knippehammare" vid nuvarande Carlfors och sedan 1702 pappersbruket vid Stensholm.

Om vi sedan övergår till tabellerna, så bör väl först sägas, att de tabellformulär, som skickades ut till församlingarna, varierade mycket under årens lopp med avseende på de uppgifter, som skulle lämnas. Tabellerna omfatta nämligen en rätt lång tid, något över 100 år. Hela tiden skulle det förstås vara uppgifter om folkmängden och dess förändringar, dess fördelning på åldrar, kön och civilstånd, likaså om dödlighetens fördelning på åldrar och dödsorsaker. Men man var nyfiken på mycket annat: Ålder vid giftermålets ingående, om den ena parten var ovanligt mycket avvikande i ålder från den andra, barnafödelskornas ålder, man ville ha uppgifter om yrken och födkrokar, om husdjurens antal, om inträffade olyckor och om "märkvärdiga händelser, som uti de tre Naturens Riken sig tilldragit hafwer".

1749 var alltså första året, för vilket uppgifter skulle lämnas. Socknens folkmängd uppges då till 833 personer, därav 394 av mankön och 439 av kvinnkön, det fanns således ett kvinnoöverskott på 45 personer. Tabellen visar också, att det fanns 52 änkor mot endast 5 änklingar. Även om det lär vara så, att det som regel brukar finnas flera av de förra än av de senare, så synes skillnaden här vara allt för stor. Förklaringen till detta förhållande måste nog sökas i den långa ofred, som rådde i början av detta århundrade med ständiga utskrivningar av soldater, som gick bort men aldrig kom hem. Belägg för detta tyckes man få, om man räknar tillsammans den del av Hakarps befolkning, som år 1749 var i åldrarna 40 år och yngre, vilka ju voro barn eller ännu ej födda vid tiden för den stora ofredens slut. Man finner då att denna grupp består av 313 män och 303 kvinnor. Förfar man sedan på samma sätt med åldrarna över 40 år får man talen 83 män och 139 kvinnor.

Hakarps dödböcker för 17- och 1800-talen ge inga upplysningar om hur många eller vilka, som blevo borta i fälttågen. Ett enda undantag kan man dock finna i dödboken för 1789, där man kan se, att på samma dag begravdes soldaterna Jonas Modig från Svine-ryd, 47 år, Johan Runström från Raten, 41 år, samt Bengt Dahl från Rosendahl, 40 år. För samtliga anges som dödsorsak skörbjugg. De tre hade alltså fått offra sina liv under Gustav den tredjes krig mot Ryssland, och, som det vill synas av dödboken, blivit hemförda, sjuka eller redan döda, till vila i hembygdens jord.

Kanske var det dock inte bara krig, som gett Hakarp så många änkor. Det fanns en farlig arbetsplats inom socknen, krutbruket, och ofta ser man, att någon eller några arbetare omkommit där. 1792 kom så den sista och största katastrofen, som dock egendomligt nog, krävde endast få människoliv. Den nyaste och största krutkvarnen och 3400 kilo krut sprang i luften, varefter krutbruket lades ner.

Olyckor under arbetet krävde alltså, då som nu, sina offer. Men även andra olyckor inträffade, till och med trafikolyckor. Så berättas, att den 9 april 1780 begravdes drängen Jöns Johansson, som på väg hem från kyrkan vådeligen omkom, då hans vagn omstörtade på Stensholms bro, och lika illa gick det för Johan Svensson från Wassarp, när hans vagn gick omkull vid Sanna på vägen till Jönköping, det hände år 1789. En tragisk händelse berörs år 1770. Den 1 april begrovs här vaktmannen Gustav från Jönköping, som blivit mördad i sin stuga i Dunkehallar, sedan förd till Huskvarna och kastad i ån vid Stampabron.

I tabellen rörande Hakarps befolkningssammansättning efter yrke och stånd för år 1749 har i allmänhet män och kvinnor upp- tagits var för sig, det torde för de senare i regel röra sig om hemmafruar. För adel, ridderskap och prästerskap är tydligen samt- liga familjemedlemmar inräknade.

Adel och Ridderskap	11
Prästerskap	9
Ståndspersoner och deras vederlikar	13
Ståndens hederligare betjänter, dito lakejer och tjänstefolk	64
Fabriquerer	1
Ämbetsfolk och hantverkare	43 män, 40 kvinnor
Gesäller	4
Lärgossar	11

Rättsbetjänter	1		
Större och mindre seminarer	45	män, 44	kvinnor
Torpare med utsäde	31	31	
Torpare utan utsäde	2	2	
Bräckligt inhysesfolk	6	31	
Gärningsmän och sockenhantverkare	1	1	
Soldater	11	9	
Bruksfolk	19	17	
Mjölhnare	3	3	
Menige allmogens barn och tjänstefolk över 15 år	45	49	I
Dito under 15 år	129	112	" "
Intagne i fattighus		19	" "
Eländige utom hospitaler och fattighus	0	17	" "
Antal hushåll eller rökta, undantagne de gemene af krigsfolk, utfattige och eländige	89	"	"
Krogar	3	"	"

I doktor Grimlunds artikel påvisades den låga medelåldern för denna tids människor. Det kanske då kan vara av intresse att här erinra om, att åtminstone en hakarpsbo uppnått en verkligt respektingivande ålder. I dödboken för år 1748, alltså för året innan de statistiska tabellerna började sammanställas, finnes antecknat, att det året avled en Karin Jonsdotter från Kikstorp i en ålder av 106 och ett halvt år, och otroligt är det väl inte, att hon då var landets äldsta.

År 1800 bodde 968 personer i Hakarp. Uppgifterna rörande stånd och yrken är nu inte så detaljerade, men vi få veta, att det fanns av

Ridderskap	7 personer		
Bönder	34	män, 34	kvinnor
Torpare	40	40	
Backstugusittare	23	23	
Bonde-drängar	80		
Tjänstehjon	45	60	" "
Arbetare vid bruk, gifta	52	52	" "
Arbetare vid bruk, ogifta	23	10	" "

Vid gevärsfaktoriet i Huskvarna arbetade samma år Hakarp			
boende:			
Kontorister			
Mästare	52		
Gesäller	7		
Gossar	24		
Arbetare	8		

Inom socknen fanns vidare 1 murare med 1 lärling, 1 skomakare med 2 lärlingar och 1 skräddare med 1 lärling. Av bönderna uppges 11 bruka egna hemman och 27 andras.

216 hushåll fanns det nu i Hakarp och de uppdelades i välståndshänseende på följande sätt:

Förmögne	6
Behållne	18
Fattige	137
Utfattige	55

Av kvarnar fanns det fortfarande tre stycken, men de tre krogarna, som funnos kvar i varje fall så sent som 1773, finns inte längre med i statistiken, vilket ju inte utesluter, att de fortfarande funnos kvar.

Vi får också veta en del om jordbruket i Hakarp. År 1802 t. ex. sådde man 110 tunnor råg, 1 t.mna vete, 10 tunnor korn, 280 tunnor havre, 3 tunnor ärter och 25 tunnor potatis, och detta gav en skörd av 500 tunnor råg, 8 tunnor vete, 30 tunnor korn, 1000 tunnor havre, 20 tunnor ärter och 150 tunnor potatis. Siffrorna verka något avrundade, men kan de antagas vara någorlunda exakta måste väl skördeutbytet anses ha blivit gott. År 1820, alltså 18 år senare, hade utsädet av potatis ökat till 100 tunnor.

År 1810 uppges, att arealen av öppen jord är 364 tunnland och att på gårdarna finns 90 hästar, 100 oxar, 240 kor, 145 ungboskap och 430 får.

År 1825 uppges, att 13 hakarpsbor arbetade på Stensholms pappersbruk, 78 på faktoriet, och år 1845 rapporteras, säkerligen ej utan stolthet, att nu fanns tvenne barna-skolor inom socknen, Hakarps sockenskola och Huskvarna Bruks-skola. Folkmängden uppgår nu till något mer än 1200 personer.

De märkliga händelser, som församlingsprästen skulle rapportera, de synes dock ha varit sparsamt förekommande. Bara vid ett enda tillfälle inträffade något, som uppgiftslämnaren, måhända med någon tvekan, ansåg värt att skriva ner: Natten mellan den 10 och 11 januari 1787, vid pass klockan 1, hördes här ett häftigt Dån eller Susande i luften, ej alldeles såsom ett åskväder, utan såsom lågorna sväfva och dåna uti en kakelugn, där starkt drag är, innan 'dörren upplåtes. Somlige påstå, att de tillika hafva känt en skakning såsom af en jordbävning."

Vad det var, som väckte hakarpsborna den där vinternatten för snart 200 år sedan får vi nog aldrig veta, men den lilla notisen får ändå bli slutvinjetten på dessa små glimtar från Hakarp i gången tid.

Betaniafa'rsamlingen och dess verksamhet

Av Yngve Johansson

Tacksamma för att vår församling har givits ett tillfälle att i 1964 års Hakarps krönika skriva något om församlingens verksamhet, har vi härmed glädjen att delge följande:

Under 1964 har ett omfattande ombyggnadsarbete slutförts i Betania. Den gamla omoderna vaktmästarebostaden har renoverats och tillbyggt så att den i dag är en modern och trivsamt bostad med alla nutida bekvämligheter. Bostaden såväl som hela fastigheten får nu sin värme från en gemensam värmecentral i ett nyinrett källarutrymme. Den gamla koks-kaminen i stora salen, som tillverkades omkring sekelskiftet vid Ebbes Bruk, har nu fullgjort sin värmande uppgift och skattat åt förgängelsen och samma öde har drabbat samtliga eldstäder i hela fastigheten.

Under många år har ett trängande behov av bättre ungdomslokaler förelegat. Vi har nu, genom att tillvarataga förut oinredda utrymmen på andra våningen åstadkommit en mycket trevlig ungdomslokal med tillhörande förrådsrum, hall och toalett. Denna liksom den nyrenoverade lilla salen och köket på första våningen, ger ett fördelaktigt intryck av trivsel. Mjuka färger, ändamålsenlig belysning såväl som lämplig möblering, ger omedelbart en känsla av hemtrevnad. Dessa lokaler står helt till ungdomsverksamhetens förfogande och ger oss större möjligheter att möta den varierande besöksfrekvensen speciellt inom juniorverksamheten som uppstår genom expansion i Ebbes, Pettersberg, Stensholms och Göransbergsområdena.

Vår juniorverksamhet är en för alla ungdomar mellan 13 och 18 år helt öppen organisation.

Kapital för ovan nämnda renoveringsarbete har ordnats genom att medlemmarna tecknat löfteskort vars belopp skall inbetalas under tre år, dels genom lån i bank dels ett kommunalt ränte- och amorteringsfritt lån å 8.000 kronor. Församlingen har även haft glädjen att mottaga kontanta medel även från icke medlemmar, vilka visat förståelse för vår verksamhet särskilt bland de unga. Församlingens skulder för ombyggnaden var vid 1964 års slut kronor 32.000.

Och så en liten redogörelse för hur vår verksamhet bedrivs. Först ska bara nämnas att församlingen, som är ansluten till Svenska Missionsförbundet och Svenska Alliansmissionen, har bedrivit sin evangeliska verksamhet i Betania sedan år 1897.

Varje söndag kl. 11, och ibland även kl. 19, samt på torsdagskvällarna, har församlingen offentliga gudstjänster till vilka var och en som längtar efter Gudsgemenskap är varmt välkommen. En syförening arbetar inom församlingen och samlas varannan tisdag kl. 13.30 i Betania eller i olika hem. Ungdomsföreningen bedriver sin verksamhet med dels offentliga och dels enskilda möten. Den har en kvällssyförening som samlas på tisdagskvällarna kl. 19. Samlingen sker i församlingens ungdomslokaler i Betania eller på inbjudan i hemmen. Kvällssyföreningen är öppen för alla och envar hälsas välkommen dit i en god och trivsamt miljö.

Juniorföreningen som är en helt öppen ungdomsorganisation samlas på måndagskvällarna kl. 18.30 i ungdomslokalerna eller i deras egen stuga, Skogshyddan Ebbes. Föreningen har ett omväxlande program med bl. a. bibelstudier, slöjd-, musik och studiecirkel, friluftsliv och idrottsliga övningar. Ungdomar mellan 13-18 år är välkomna till Juniorföreningen.

Församlingen har två söndagsskolor en i Betania där barnen samlas kl. 9.30 och en i Carlfors, där barnen samlas kl. 10. Alla barn hälsas välkomna till någon av dessa söndagsskolor.

Församlingen har även en musikförening, som ledes av musiklärare Arne Hanzen.

Församlingsspastor är Jan Fritzon, Holavägen 6. Församlingens ordf. är Yngve Johansson, Töregatan 6. Ungdomsföreningens ordf. är Josef Permestig, Tenhultsvägen 13. Juniorföreningens ordf. är Lars-Åke Larsson, Carlfors. Söndagsskolans föreståndare är Elam Linder, Hakarpsvägen 57.

Till sist några ord som vi önskar kunde vara till vägledning för varje hakarpsbo.

Vår kommuns styrka är inte bara en väl balanserad budget - inte bara toppmoderna bostäder och skolor o. s. v. Allt detta är nyttigt och nödvändigt. De bärande momenten i samhället är medborgarnas rätts- och ansvarskänsla, och deras respekt för kommunen, hemmet och medmänniskorna. I medborgarnas inre bör finnas en oskriven lag, där moraliska - materiella, kulturella och kristna värden beaktas och värnas. Detta är kommunens styrka och tillgång - och en grundförutsättning för samhällets normala utveckling.

Det bör därför ligga även i beslutande kommunala instansers intresse att med lämpliga medel stödja de organisationer som i vår kommun arbetar för höga och bestående värden.

Betaniaförsamlingen med dess ungdomsorganisationer har sedan många år, med tonvikt på den kristna lärans spridande, varit ett förmedlande organ i denna fråga till bygdens folk. Medlen för verksamheten har inkommit på frivillighetens väg, i många fall i förening med försakelse av de egna behoven. Församlingen har redan från början av sitt varande insett, att det är av största betydelse att den kristna livssynen, tillsammans med andra vägledande faktorer, kommer ungdomarna till del så tidigt som möjligt. Gud signe vårt folk och vår bygd.

Hänt i Hakarpflir 100 år sedan

januari

- 10 Säteriegendomen Göransberg har av direktör J. P. Lundström försålts med gröda och inventarier till kronolänsman P. F. Hård af Segerstad för en köpeskilling av 51.000 kronor.

April

- 22 Med anledning av frånträde av arrende hålles lösöreauktion i Smedstorp, varvid försäljes bl. a. div. kopparföremål såsom en kittel och 12 mjölkbunkar samt svart- och fällberedda skinn. Vidare kör- och åkerbruksredskap, kreatur, därav ett sto i femte året, 10 kvarter högt, dessutom 5 st. kor från torpet Lunden samt ett sokreatur, spannmål av vete och råg, 25 tunnor svart- och 25 tunnor Kanadavete, passande till utsäde. Auktionsman var M. Lind, Eskemålen.

Maj

- 13 Vid kommunalnämndens sammanträde hade dess yttrande begärts med anledning av att Petter Persson i Pettersberg begärt tillstånd att i Pettersberg få försälja öl, porter, mat och kaffe. Kommunalnämnden hade i sin tur från markägaren, brukspatron Anckarcrona, fått en skrivelse, vari denne bestämt motsatte sig att sökanden Petter Persson finge det begärda tillståndet eller överhuvud bedreve någon slag av handel, så länge han bodde på Huskvarna ägor.

Med anledning av Brukspatron Anskarcronas inställning ansåg sig ej heller kommunalnämnden böra tillstyrka sökandens begäran.

Vid samma dag hållen kyrkostämma fattades ett historiskt beslut, att kyrkans gamla bänkindelning skulle upphöra. Hitills hade varje by och gård haft sina bestämda platser. Många befarade, att oordningar skulle bli följden av förändringen, medan pastor m. fl. trodde, att den gamla indelningen ännu länge komme att frivilligt iakttagas, dock nu med rättighet att taga plats, där sådan kunde finnas.

Den gamla indelningen i skilda mans- och kvinnosidor skulle också i fortsättningen ovillkorligen gälla.

Vid samma tillfälle beslutades att upptaga en kollekt till de genom den stora eldsolyckan i Ronneby drabbade, samt till de danska familjer, som genom dansk-preussiska kriget blivit nödställda. Pigan Inga-Maja Holm fick löfte att genom stambok insamla medel till vistelse vid hälsobrunn.

Juli

- 3 Beslutades att låta orgelbyggaren Nordström reparera kyrkorgeln för en beräknad kostnad av 850 riksdaler, av vilket belopp inspektor Vestberg förband sig att ur egen kassa bidra med 300 riksdaler.

November

- 15 Vid Stensholms pappersbruk utbröt vid 4-tiden på morgonen, mitt under pågående arbete, en eldsvåda, som på ett par timmar lade fabriksbyggnaden i aska. Byggnader och lager var försäkrade för en sammanlagd summa av 140.000 riksdaler.

December

- 17 Ebbes kvarn och såg utbjudes till arrende. Kvarnen har 4 par stenar, är försedd med ständig vattentillgång och gott mäldlag. Arrendevillkoren uppgöres med F. W. Laurin på Stensholm.
- 18 Vid kyrkostämma valdes till kyrkovärdar Johannes Johansson i Fagerslätt och Carl Abrahamsson i Dalskog. Ledamöter i det gemensamma kyrko- och skolrådet blev, utom kyrkovärdarna, patron Vestberg på Rosendala, nämndemännen Arvid Johansson i Höggärdet, dannemännen Magnus Johansson i Lexarp, Magnus Ståhl i Studstorp samt dessutom som skolråd för Huskvarna brukspatron Anckarcrona, mästarna Mörling och Nordström.

Vid 1864 års slut hade Hakarp 1.455 invånare. Under året hade 53 fötts och 26 dött, 103 utflyttat och 121 inflyttat. Av de döda var 3 över 70 år, 6 mellan 50 och 70 år, 5 mellan 20 och 50 år, 8 mellan 1 och 20 år samt 6 under 1 år. Äldst i församlingen var bland kvinnorna Annika Larsdotter, 93 år, därefter prostinnan Thulin, 85 år. Bland männen var avskedade soldaten Häll äldst, han var också 85 år.

Hänt i Hakarp under 1964

Januari

- 10 Skolstyrelsen uppvaktar, genom en delegation, vägförvaltningen med anhållan om att Carlforsvägen snarast möjligt rätas och breddas. Då vägen är skolväg för samtliga barn vid Nordskogens skola, och barnantalet ständigt ökar, framhölls att en vägförbättring är synnerligen angelägen.
- 18 Hakarps norra Missionsförsamling håller årsmöte med Arvid Lövinger som ordförande. Av årsberättelsen framgår att församlingen har 46 medlemmar och att kassan omslutit 14.372 kr. I styrelsen omväljes ledamöterna Arvid Lövinger och Henry Andersson och nyväljes Georg Gustavsson. Beslut fattades att under året fira församlingens 60-årsjubileum.
- 23 Pastor Jan Fritzon, kretsprestikant för Sv. Alliansmissionen i Västergötland har blivit kallad som pastor och församlingsföreståndare till Hakarps missionsförsamlingar och beräknas tillträda platsen under aug. månad.

Februari

- 24 Vid årsmöte med Hakarps Bygdekör väljes till styrelse: ordf. K. G. Gustavsson, sekr. Axel Werner, kassör Lisa Grytberg samt Gunnar Wahlström och Ingemar Fröjd. Dirigenter blev Axel Werner och Hans Johansson. Kören har under föregående år haft tolv framträdanden.

Mars

- 12 Vid kommunalfullmäktiges sammanträde godkännes följande gatunamn för Jutaholmsområdet: Violstigen, Blåklintsvägen, Klöverstigen, Vallmostigen, Vårlöksstigen och Näckrosstigen. Parentation hölls över avlidne ledamoten Hans Karlsson, Högårdet.

Mars

- 7 Bokslutet för Hakarps kommun visar stora siffror. Driftsbudgeten visar en utgiftssumma av 2,1 miljoner. Vatten- och avloppsledning har under året byggts för 513.000 kr. och tomt-

mark förvärvats för 242.000 kr. Kommunens egna anläggningar är bokförda till ett värde av 3,6 miljoner och låneskulderna uppgå till 2,3 miljoner.

- 16 Årsberättelsen för Hakarps kyrkl. arbetsförening visar att föreningen har 39 medlemmar och att kassan balanserat på kr. 7.040. Föreningen har med penninggåvor understött ett flertal sammanslutningar för kärleksverksamhet samt lämnat anslag till den kyrkliga verksamheten i Hakarp. Ur styrelsen avgick fru Lilly Gustafsson som tillhört föreningen och varit en av de ledande krafterna alltsedan föreningens bildande för 43 år sedan. Hon avtackades av kyrkoherde Möllerström med blommor och en minnesgåva.
- 24 Förödande eldsvåda ödelägger nattetid ladugården på Göransbergs gård. Den stora byggnaden brinner ned till grunden med inneliggande lager av utsäde och kraftfoder. Maskiner för stora värden blir även lågornas rov, bl. a. en ny skördetröska värd 26.000 kr. Några djur finnes ej i ladugården då Göransberg drivits som kreaturslöst jordbruk. Då brandkåren kom till platsen var hela byggnaden övertänd. Hur elden uppkommit är okänt.
- 31 I centrum av Pettersberg har kommunen förvärvat fastigheten Rosenberg som senast ägts av fröken Birgit Lundin. Boningshuset som byggdes 1887 av snickaren Johannes Magnusson håller nu på att rivas. På tomten kommer att uppföras ett större byggnadskomplex innehållande bl. a. varuhus och service-lokaler av skilda slag samt bostadslägenheter.

April

- 11 Stensholms kyrkl. arbetsförening omväljer vid årsmöte hela styrelsen som består av ordf. kyrkoherde H. Möllerström, fruarna Ulla Vesterlund, Gith Winqvist, Gunvor Pettersson, May Svensson, Inger Karlsson, och Gardru Magnusson. I likhet med föregående år har föreningen utdelat stora bidrag till kyrkliga ändamål och olika slag av hjälpverksamhet.
- 11 Kommunalnämnden har antagit Järnforsens Väg A-B. till entreprenör för vatten- och avloppsledningar för Göransbergsområ-

det och industriområdet vid Ekeberg. Kostnaden blir 79.500 resp. 37.600 kr.

- 13 Huskvarna Egnahemsförening beslutar på årsmöte att nedlägga verksamheten. Föreningen bildades 1901 och inledde verksamheten med inköp av Fagersläatts gård.
- 17 Kommunalnämnd och socialnämnd i Hakarp har haft förberedande diskussioner angående behovet av ett nytt ålderdomshem i Hakarp samt tillsatt en kommitté för att utreda ärendet.
- 17 I Ungdomsgården firas flickscoutkårens femårsdag med ett 100-tal deltagare av scouter, blåvingar, vargungar och deras anhöriga. Diakonissan Elsy Flensburg ledde sammankomsten som bjöd på musik av kantor Göran Håkansson och underhållning av scouter. Till ledarscouter utnämndes Anna Westerlund och Mari-Helen Edlund.
- 20 Ladugården på det numera obebodda Björnåsen brinner ner till grunden och omkring fem hektar ängsmark sveddes vid en eldsvåda som kunde fått större omfattning om ej brandkåren förmått stoppa elden i tid. Ladugården var tom på djur och nästan utan inventarier. Hur elden uppkommit är okänt.
- 23 En första grovschaktning påbörjas för väg mellan Stensholms fabrik och Hakarpsvägen. Vägen kommer att anslutas till Hakarpsvägen vid Eriksbergs handelsträdgård och kommer att bli en god förbindelse mellan Stensholms fabrik och andra delar av kommunen.
- 23 I. F. SAAB:s juniorlag i ishockey håller avslutningsfest på Bruksgården, Stensholm. Pris till lagets nyttigaste spelare tilldelas Arne Jansson och Stig Falk.

Maj

- 11 Inför representanter för rikspressen meddelar ing. Valter Bergström vid Ebbes Bruk att företaget i höst ämnar uppföra ett nytt högmekaniserat gjuteri i Oskarshamn där Bruket sedan en tid tillbaka haft tillverkning igång av varmluftspannor och andra produkter. Senare kommer även Brukets huvudkontor att flyttas till Oskarshamn, f. n. sysselsättes där omkring 25 personer. Orsaken till flyttningen är att anläggningen vid

Ebbes blivit för trång och omodern och att möjligheter till expansion saknas. Företaget ämnar dock att tillsvidare driva Ebbes Bruk med oförändrad arbetsstyrka.

- 25 Hakarps kyrkofullmäktige beslutar att begära hos Kungl. Maj:t att få anställa en kyrkoadjunkt för Hakarps och Lekeryds pastorat. Tjänsten är avsedd för en yngre präst som huvudsakligast skall ägna sig åt ungdomsverksamhet. Vid sammanträdet beslöts även att installera en kororgel i kyrkan för kr. 16.000. Revisorernas berättelse för år 1963 visar att kyrkokassan omslutit 214.000 kr. med ett överskott till 1964 av kr. 14.000.

Juni

- 11 I. F. Saab:s ishockeysektion håller ungdomsträff i Nordskogens skola. Lennart Karlsson, Egna hem, hyllas som kvartershockeyns suveräne ledare av skytteligan med tjugo inspelade mål på fem matcher. Belöningar tillfaller dessutom Hans och Bengt Nykvist, Jerry Sörensen, Leif Sagemar, Lars Lindell, Hans Bäckman och Bertil Rydberg.
- 12 Den nya pumpstationen vid Jutaholm har nu tagits i bruk. Ett fyrtiotal äldre fastigheter har kunnat kopplas till de nya vatten- och avloppsledningarna, som dessutom kommer att betjäna de planerade 100-talet nya fastigheterna på detta område.
- 18 Hakarps kommun inköper JLS fastighet Anneberg i Pettersberg för 80.000 kronor. Fastigheten ägdes under många år av slaktare J. Magnusson som där drev charkuterirörelse. Slakteriföreningens affärsrörelse är nu avvecklad i fastigheten.
- 18 Till ledamöter i fastighetstaxeringsnämnden föreslår kommunalnämnden Yngve Svensson, Allan Holmkvist och Harry Andersson. Länsstyrelsen har till ordf. utsett Gunnar Hakeman och till ledamot Erik Johansson.
Till ny ordf. i hyresnämnden från 1 juli har utsetts hovrättsfiskal Arne Reis.
- 18 Konsum Union håller affärspremiär i sin nya butik på Egna hem. På en centralt belägen tomt har uppförts en modern

affärsfastighet som bättre skall motsvara tidens krav och betjäna en alltmer ökande befolkning. Butiken har 100 kvm golv-yta och är byggd för att kunna klara en omsättning på 1 milj. kronor. Butiksföreståndare är Lennart Wallin.

- 19 I. K. H. P.:s "Socknafest" hålles för 20:de gången på fest-platsen vid övre fallet under midsommarafton och midsommar-dagen. Midsommarafton besöktes festen av c:a 1.000 personer.
- 23 Hakarps vägförening beslutar att bygga om Ebbesvägen ned mot Ädalsvägen för en summa av 119.000 kronor. Som entreprenör har antagits A-B Svehem i Hakarp. För kostnaden svarar Vägförvaltningen med 60 %, Landstinget med 10 % medan kommunen svarar för resten av entreprenadsumman.

Juli

- 23 Vägförvaltningen är nu i full gång med rätning och breddning av vägen Korsvägen—Hakarps kyrka, ett välkommet och länge efterlängtat vägprojekt.

Augusti

- 20 Byggnationen av radhusen på Jutegärdet påbörjas. Fastighe-terna omfattar 83 lägenheter till en beräknad kostnad av 7,5 milj. kronor. Byggandet går i HSB:s regi och utgör enligt upp-gift det största nu pågående byggprojektet beträffande radhus, i länet.
- 31 Trots protester från försäkringsnämnd och kommunalnämnd kommer Försäkringskassans kontor i Pettersberg att stängas fr. o. m. 1 aug. varefter samtliga försäkringsärenden måste utträttas vid kontoret i Huskvarna.

September

- 20 Val till riksdagens andra kommare sker i Stensholmsskolan, 1668 röster avlämnas, fördelade på följande partier: Höger-partiet 141, Centerpartiet 163, Folkpartiet 329, Soc.dem. 842, Kom.partiet 124, KDS 69.

Oktober

- 4 I härligt höstväder avgöres svenska mästerskapen i orien-tering i markerna kring Gränna. IK Hakarpspojarna, som

fått förtroendet att arrangera tävlingen, fick betyget, att en mer välordnad mästerskapstävling än denna knappast tidigare anordnats. Segrare och svensk mästare blev Sven Olof Åsberg från OK Hedströmmen i Dalarna. IK Hakarpspojknas egen Göran Öhlund fick en hedrande fjärdeplacering. Kjell Holmkvist, IK Hakarpspojknarna, blev nionde man vid svenska mästerskapen för juniorer.

- 13 Brunstorp, en av de äldsta gårdarna i Hakarp, upphör som jordbruk den 15 mars 1965. Enligt beslut i Huskvarna drätselkammare meddelas arrendatorn att staden önskar arrendatorns avflyttning till denna tid när staden ämnar använda gården för annat ändamål.
- 24 Stensholms kyrkl. arbetsförening håller basar i Brukshotellet. Försäljningen inbringar rekordsumman kr. 4.225 och auktionsklubban skötes av Erik Ohlsson, Sanna.
- 28 Ett historiskt beslut fattas av Hakarps kommunalfullmäktige. Enligt förslag av delegerade från Hakarp och Huskvarna beslöt fullmäktige enhälligt att begära hos Kungl. Maj:t att Hakarp och Huskvarna skall få bilda en kommunal enhet från 1 jan. 1967.
- 28 Kommunalfullmäktige godkänner en byggnadsplan med 38 byggnadstomter väster om Smedstorspgatan. Villaområdet kommer att sträcka sig utmed bergsbranten mot Huskvarna stad och kommer att bli åtråvärt genom sitt läge med storslagen utsikt över södra vätterbygden.
- 29 Hakarps norra missionsförsamling firar 60-årsjubileum. Som påminnelse från flydda tider hade medlemmar med sig gamla stearinljuslyktor som hakarpsborna lyste sig med genom skogarna på väg till missionshuset då seklet var ungt. Det blev ett stämningsfullt inslag i högtiden då dessa gamla lampor lyste upp samlingsalen. Vid jubileet deltog ett 90-tal personer. Församlingens förste pastor Oskar Zimmergren och pastor Albert Holmén, som även tjänat församlingen medverkade.

November

- 1 Ingvar Axelsson från Egna hem, som tävlar för Jönköpings

Atletklubb, blir vid distriktsmästerskapen överlägsen mästare i lättvikt med 282,5 kg.

- 13 Carlfors Bruk genomför en omorganisation i ledningen för Bruket. Efter 35 års verksamhet i Carlfors varav de senaste 24 åren som verkställande direktör, avgår fru Elsa Björklund från denna post. Som ny verkst. direktör har utsetts disp. Bo Björklund och till styrelsens ordf. och direktör för Carlfors Bruk ing. Gustaf Winqvist. Under året har ett nytt bolag bildats, A-Bol. Carlfors Bruks intressenter, med ett aktiekapital av 180.000 kronor. Det nya bolaget har även tagit fru Björklunds personliga ansvar för Kommanditbolaget och inträtt som förvaltare av Bruket.

Till styrelse för A-Bol. Carlfors Bruks intressenter har utsetts: ing. Gustaf Winqvist, ordförande, direktör Gunnar Bergenstråhle, Torekov, civiling. Åke Björklund, Göteborg, civiling. Curt Eckerbom, Stockholm samt verkst. direktör Bo Björklund, Carlfors.

Ing. Gunnar Björklund har under året, efter fullgjort uppdrag för brukets licenstagare i Brasilien, återvänt till Carlfors och är nu chef för inköp och försäljning.

Under fru Elsa Björklunds tid har Carlfors Bruk utvecklats till ett både inom och utom landet värenomérat företag med förbindelse runt hela världen. Bruket har idag 45 anställda och en omsättning på omkring sex millioner kr., cirka 1.400 ton metallpulver framställes årligen.

- 24 På småindustriområdet är nu två nya verkstäder igång och den tredje väntas starta i början av nästa år. Från Egna hem har Göte Karlsmo flyttat med Firma Plåtprodukter in i en ny verkstad. Huvudtillverkningen är oljetankar. Till utrustningen hör delvis nytt maskineri bl. a. en jätteplåtsax för klippning av stora plåtar till oljetankarna.

En verkstad för bilreparationer har byggts av Torsten Einarsson som förut haft sin verksamhet i en mindre lokal i Pettersberg.

I början av 1965 beräknas ännu en industri vara inflyttningsklar. Det är firma Träprodukter med prydnadssaker i trä som specialitet och med John Andersson som innehavare. Firman

har tidigare haft sin rörelse förlagd i Huskvarna. Nybyggnaden blir den största på småindustriområdet, med en golvyta på 500 kvm.

December

- 2 IK Hakarpspojarna har under hösten iordningställt ett elljusspår, som är avsett att användas vid skidåkning och vid löpträning under den mörka årstiden. Spåret är 2 km långt och har en lampa på var femtonde meter. Kostnaden uppgår till 18.000 kr. och har kunnat klaras tack vare frikostiga anslag från Huskvarna stad och från Riksidrottsförbundet. Klubbens egna medlemmar har dessutom offrat c:a 1.000 frivilliga arbetstimmar.
- 6 Ett 75-tal personer samlas då de äldre i Hakarp firar advent på Stensholms Brukshotell. Stensholms kyrkl. arbetsförening står för värdskapet och vid sammankomsten medverkar kyrkosångare Gösta Johansson, kyrkoherde Möllerström och kantor Göran Håkansson. En film från Huskvarna stads 50-årsjubileum visas.
- 7 IK Hakarpspojarna håller årsmöte och samtidigt firar 35-årsjubileum. Vid årsmötet omväljes styrelsen i sin helhet. Av årsredogörelsen framgår att klubben haft ett framgångsrikt år med en aktivitet i alla grenar som intet år förut kunnat uppvisa. Klubben har varit representerad vid c:a 70 tävlingar och av de omkring 100 aktiva idrottsmännen är inte mindre än 63 under 18 år. Följande förtjänta medlemmar tilldelas föreningens guldmedalj: Arne Gustavsson, Sten-Erik Björk, Harry Thuvander, Rolf Green, Lars-Gustav Pettersson och Holger Johed.
Vid 35-årsjubileet koras som årets bästa idrottsman Göran Öhlund som under året tillhört landets främsta inom orienteringssporten. I övrigt utdelades ett stort antal medaljer och diplom till förtjänta medlemmar i föreningen.
- 12 Ett häftigt oväder med regn och hård blåst åstadkommer betydande skador i stora delar av landet. Även Hakarp fick känning av ovädret. Massor av skog fälldes, tegelpannor från

taken och revetering på väggarna blåste ned. En stor tall föll över ett hus på Trekanten vid Stensholm.

- 22 Kommunalfullmäktige håller årets sista sammanträde varvid bl. a. beslutas att hemhjälpnsnämndens uppgifter skall överflyttas till socialnämnden. Vidare beslutas att erbjuda vägförvaltningen ett lån av högst 50.000 kr. för ombyggnad av Fagerbergsvägen, ett arbete som ständigt ställes på framtiden på grund av penningbrist hos Vägförvaltningen.

- 29 Enligt förordnande skall landets magasinsskassar upphöra med sin verksamhet och upplösas. För att besluta om upplösning av Hakarps sockens Magasinskassa hålles kommunalstämma och röstberättigade är endast ägare till i mantal satt jord. Som ordförande för stämman fungerar Rune Gustafsson.

Magasinskassan i Hakarp har gamla anor. Den grundades år 1769 enl. en Kungl. Förordning som ålade jordbrukarna att spara spannmål i ett magasin, spannmål som skulle utlånas främst till utsäde under svåra år. Men även i övrigt kunde magasinsskassan lämna hjälp i form av säd av olika slag. Så småningom kom kassan att bli ett organ för penninghjälp till skilda behov. Man gav stöd åt behövande inom socknen. Men man gav också bidrag åt bekämpning av rödsoten, utvidgning av kyrkogården m. m. På senare år har utgått bidrag till bekämpning av berberisbusken. Som utlåningskassa, främst till egnahemsbyggare, har kassan haft betydelse som ett smidigt låneinstitut.

År 1866 såldes magasinet. Det inköptes av prosten Almquist och blev sedan del av ett hus i Huskvarna. Alla handlingar, med Kungl. brev, om magasinsskassan finns kvar, förvarade i ett järnbeslaget träskrin med text "Hakarps sockens Magasinskassa." Kassör och ordf. i kassans styrelse har i många år varit Gunnar Hakeman.

Stämman beslutar enhälligt att upphöra med kassans verksamhet från den 31/12 1965. Sedan 2.500 kr. anslagits till inköp av två st. ljuskronor till kyrkan beslutas att resten av kapitalet c:a 18.000 kr. skall förvaltas av en stiftelse med namnet "Hakarps sockenmagasin". Stiftelsen skall bestå av representanter från Hakarps kyrkoråd, Hakarps Hushållsgille och

Hakarps Hembygdsgård. Stiftelsen skall ha fria händer att lämna anslag till idéella och allmännyttiga ändamål, dock ej till något som kommunen enligt lag är skyldig att sörja för. Kassans kapital får ej understiga 10.000 kr.

- 30 Polisväsendets förstatligande innebär för Hakarp att polis-kontoret i Pettersberg stänges och att ärenden som berör kom-munen behandlas vid centralkontoret i Jönköping. Polismännen, Anders Snöberg som varit i tjänst här sedan 1952 och Folke Franzén som tjänstgjort i Hakarp sedan 1959, överflyttas till Jönköping.

Pris 6: —